

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԴ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 24, 1911

ԹԻԻ 25

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻՋՈՆԸ. Բուռն երկրաշարժ Մեքսիքոյ մէջ, Սպանիական զինուորներ ի Մաւրոք, Մ. Բուլղիէի մահը, Մը. Բոգէվէլթ եւ Նախագահութիւնը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ. Սբ. Գիրքը եւ ժողովրդին կեանքը:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ. Սէր:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ. Արժող բաները, Շնորհակալութեան պատճառներ:

ԳԻՏԱԿԱՆ. Մէքլանի գաղտնիքը, Զարմանալի ճերմակ մրջինը:

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. Սուլթան Սիւլէյմանի արդարադատութիւնը (Թրքական պատմութիւն մը):

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Տէրունական Աղօթքը, Աստուածաշնչին երեք հարիւրամեակը որ տօնախմբուեցաւ ի Նիւ Եորք, Քրիստոնէական կրօնի դերը քաղաքակրթութեան մէջ, Անգղիոյ Գահաժառանգը, Հայ կեանքը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ԲՈՒՌՆ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ Յունիս 7 թուականով
ՄԵՔՍԻԻՔՈՒ ՄԵՋ . Ուաշինգթոնէ հետեւեալը
հետադրուեցաւ Թայմսի .

Այսօր Զօր. Մատէրօի յաղթանակաւ Մեքսիքո
քաղաքը մտնելէն քանի մը ժամ առաջ բռնոն երկ-
րաշարժ մը տեղի ունեցաւ , որ քանի մը չէնք կոր-
ծանեց զօրանոցներու հետ , և ըստ ոմանց 70, ըստ
ուրիշներու ալ 180 , զինուոր մեռան : Պահ մը
խուճապ տիրեց ժողովրդին մէջ և նախապաշար-
եալները հակամիտեցան աղէտը Աստուածային պա-
տիժ մը նկատել նախորդ նախագահ Տիագի ար-
տաքսման համար : Բայց երբ Զօր. Մատէրօ երեւ-
ցաւ , ամէն տարակոյսներ ցնդեցան , և յեղաշրջու-
թեան պետը արտասովոր ընդունելութիւն մը գտաւ
զօրադարձ փոփոցները պատող բերաւոր անհատ-
ներէ : Կայարանէն մինչեւ պալատ և անտի մինչեւ
իր հայրենի տունը կառքով գնաց : Մինչ կ'անցնէր
ան , հանդիսատեսները կառքին հետեւելով կազմե-
ցին ստուար թափօր մը որ անդադար «կեցցէ» կ'ա-
ղաղակէր : Այս ցոյցին նմանը տեսնուած չէ քաղա-
քին մէջ , կ'ըսուի , մէկ երրորդ դարէ ի վեր : Սա-
կայն կը վախցուի որ անկարգութիւններ ծագին
զիշերը , երբ լուսավառութիւն պիտի ըլլայ :

Թայմս հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ
Մեքսիքոի նախորդ երկրաշարժներուն վրայ . թէ-
պէտ Մեքսիքոի մէջ ստէպ երկրաշարժ կ'ըլլայ և
երբեմն ալ աղետաբեր , մայրաքաղաքը ցարդ բախ-
տաւոր եղած է ծանր լիւստէ զերծ մնալով : 1907ին
երբ Հարաւային Մեքսիքոի մէջ երկու քաղաք կոր-
ծանեցան և Աքափուլքօ մասամբ ընկղմեցաւ , մայ-
րաքաղաքը չատ քիչ լիւստ կրեց և կեանքի կորուստ
չպատահեցաւ : Յաջորդ տարին քանի մը սաստիկ
ցնցումներ եղան և առեւտրական գլխաւոր հրա-
պարակին մէկ մասը , Բալէ Սան Ֆրանսիսքօ , բա-
ւական ճեղքուեցաւ : 1909ին երբ Չիլիանսինկօ և
Չիլիա կործանեցան , Աքափուլքօ անքնակելի
դարձաւ ու հարիւրաւոր անձեր մեռան , մայրա-
քաղաքը կեանքի քանի մը կորուստ ու նիւթական
չատ քիչ լիւստ միայն կրեց , թէեւ մայր եկեղեցիին
պատերը ճեղքուեցան և քանի մը աղիւսակերտ
տուններ կործանեցան : Մեքսիքօ քաղաքը , որ 344,
000 բնակիչ և 38 քառ. հազարամեթր տարածու-
թիւն ունի , Մեքսիքօի կեդրոնական լեռնադաշտին
հարաւային ծայրը կը գտնուի : Շատ կանոնաւոր
են իր բաժանումները , փողոցները կա՛մ հիւսիս
հարաւ կ'ընթանան , կա՛մ արեւելք արեւմուտք ,
Նշանաւոր է այն արագութեան կողմէ որով ծաղ-

կեցաւ ու գեղադարձու եցաւ այն .— Նորագոյն հեռա-
գրի մը համաձայն , երկրաշարժէն մեռածներուն
համագումարն է 1,300 , որու 500ը Զափոքլան քա-
ղաքին մէջ կորան :

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐ— Հետեւեալ բոլոր լու-
նեւր Ի ՄԱՐՈՔ բերը Թայմսէ քաղուած
են . Յունիս 7ի զի-

շերը ժամը 11.30ին բնիկ իր 30 հեծեալներու խոր-
հըրդաւոր խումբ մը Ալքաղարի պարսպին քով հա-
սաւ սրարշաւ , քանի մը գնդակ արձակեց ու ան.
միջապէս քաշուեցաւ : Առ այժմ անոնց ինքնու-
թիւնը կը կասկածուի և անտարակոյս ի մօտոյ պի-
տի ստուգուի : Հետեւեալ առաւօտ Լարաչի Սպա-
նիական հիւպատոսը միւս հիւպատոսներուն ծա-
նոյց թէ երէկոյեան ժամը 7ին 500 Սպանիացի
զօրք պիտի հանուի ցամաք : Այդ տեղի ունեցաւ
և կէսգիշերին զինուորները Ալքաղար մեկնեցան ,
որ իր 20 մղոն հեռի է դէպի ներսերը : Եթէ Ալ-
քաղարի յիշեալ անձանց ինքնաշարժներուն չափա-
զանց խորհրդաւոր ցոյցը պատահած չըլլար , կա-
ցութիւնը բնաւ չէր արդարացներ Սպանիացիին-
քուն սոյն արարքը , որ կրնայ աններելի համար-
ուիլ : Մաւրիտանական իշխանութիւնները արդէն
իսկ ամենաբռնուն ոճով Սպանիական հիւպատոսին
բողոքեցին Մաւրիտանական հողի սոյն բռնաբար-
ման դէմ : Անոնց զայրոյթին կը մասնակցին նաեւ
Թանճէրի Եւրոպացիներն ու բնիկները : Այս իրի-
կուն (Յունիս 9) Թանճէրի դիւանագիտական բու-
լօր չըջանակաները կ'ընդունին թէ Լարաչի և Ալ-
քաղարի մէջ Սպանիոյ ընթացքը բաւական կը ծան-
րացնէ Մարտեան խնդրին ամբողջ վիճակը : Հե-
տաքրքրաշարժ զուգահիշութեամբ մը Ֆրանսա-
կան հիւպատոսարանի տեղացի քարտուղար Սիտ
Պէլկրապիթ և Ալքաղարի Ֆրանսական փոխ
հիւպատոս Մ. Պուսսէ , որոնք Ֆէսէ կը վե-
րադառնային , Ալքաղարի սահմաններէն անցան
այն նոյն գիշերը երբ կարծեցեալ յարձակումը
դորձուեցաւ քաղաքին վրայ : Ամենակատար-
եալ անդորրութիւն կը տիրէր բոլոր չըջակաները :
Զուրացուի թէ ձիւարներու խումբ մը քանի մը
գնդակ արձակած ըլլայ պարսպին դրօշ կողմը : Սա-
կայն բոլորովին ծիծաղելի է սա գաղափարը թէ
անոնք քաղաքին վրայ յարձակեցան : 30 հեծեալ-
ներ , նոյն իսկ եթէ 30 էին որ հիմա անհաւատա-
լի է , չեն յարձակիր պարսպաւոր քաղաքի մը վրայ
որ քանի մը հազար բնակիչ կը պարունակէ և պա-
հապան զօրքեր ունի : Այսու ամենայնիւ այս գաղա-
փէքը թաքուն չմնար երկար ժամանակ : Զօր. Մու-
նիէ Յունիս 5ին Ֆէսէ Մէքսիքէ մեկնեցաւ գրեթէ

բոլոր իր զինուորներով : Յունիս 4ի գիշերը Պէնի Միթիւններու մարդոցմէն խումբ մը Փրանսական բանակեաղին վրայ յարձակեցաւ , բայց զիւրաւ ցիրուցան եղաւ :

Մ. ԲՈՒՎԻԷԻ Մ. Մորիս Բուվիէ, որ Փրանսայի Մ. ՄԱՀԸ. Վարչապետ էր 1887ին և յետոյ դարձեալ 1906ին Աւստրիայի համաժողովին ժամանակ , թոքատապէ մեռաւ Յունիս 7ին : Ծնած էր 1842ին և խորհրդարանական երկու երեք ժամանակակիցներու հետ կը պատկանէր Կամպէթիայի օրով ապրողներու սակաւանդամ դասակին : Փրանսական խորհրդարանի ոչ մէկ անդամ ունէր աւելի յատկանշական անցեալ մը և մինչև իր երկրորդ Վարչապետութիւնը ոչ ոք աւելի հաւատարմօրէն կը պահպանէր Վերսալի Ազգ. հին ժողովին աւանդութիւնները : Մ. Բուվիէ իր քաղաքական ասպարէզն սկսաւ 1871ին իրեն Մարսիլիոյ երեսփոխան և իրեն բոլորապէս կուսակից Կամպէթիայի : 1887 Մայիսին , երբ հրաւիրուեցաւ դահլիճ մը կազմել , մերժեց Զօր. Պաշտօնէի տալ Պատերազմական նախարարի պաշտօնը , զոր ան վարած էր նախորդ դահլիճներուն մէջ : Մ. Ֆայիէն , որ Հանրապետութեան նախագահ եղաւ Մ. Բուվիէի երկրորդ Վարչապետութեան օրով 1906ին , ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօն ստանձնած էր անոր 1887ի դահլիճին մէջ : Ինք անձամբ մեծ սեղանաւոր ու ելեմտագէտ , և տարիներով նշանաւոր ջատագով ազատ վաճառականութեան դաղափարներու , նոյն դահլիճին և ուրիշ 4 Վարչապետներու դահլիճներուն մէջ Ելեմտական նախարարի պաշտօն վարեց ուշագրաւ ձեռնհասութեամբ : 1905 Յունվարին Մ. Ֆոնպի անկումէն ետքը Նախագահ Լուպէէ , որու պաշտօնակից եղած էր իրեն նախարար , հրաւիրուեցաւ դահլիճ մը կազմել , որ 13 ամիս պաշտօնավարեց : Դիտուեցաւ ընդհանուր գոհուանակութեամբ թէ Մ. Տէլքասէ Արտաքին գործերու նախարարի պաշտօնին վերակոչուեցաւ սոյն դահլիճին մէջ : Բայց այդ գոհունակութիւնը յուսախաբութեան և անձկութեան յանգեցաւ , երբ Մ. Տէլքասէ , այլեւս պատմութեան պաշտօնող պարագաներու մէջ , Յունիս 6ին , Վիլհելմ Կայսեր ի Թանձէր այցելութեան յաջորդ օրը , հրաժարական տուաւ և շարաթ մը տեւող վարանումէ ետեւ Մ. Բուվիէ ինք ստանձնեց անոր պաշտօնը : Մ. Տէլքասէի անկման օգնելով և անոր պաշտօնն ստանձնելով յուսաց անմիջական բարեփոխմը մը յառաջ բերել Փրանքեզերմանական յարաբերութիւններուն մէջ : Պահ մը այս ըմբռնութիւնը գոր-

ծեց և իր հետեւորդներէն ոմանք նոյն յոյսը տածեցին անոր հետ : Սակայն Գերմանիոյ հետ բանակցութիւնները դեռ այնչափ յառաջացած չէին , և հա հասկցաւ թէ ընդունայն է սիրալիր յարաբերութիւններու հաստատում յուսալ առանց վճարելու գին մը , զոր Փրանսա պատրաստ չէր վճարել : Դիւանագիտութեան մէջ անփորձ ըլլալով քանի մը ծանր սխալներ գործեց , որոնք ընդ հուպ իր հրաժարման պատճառ եղան : Ինք աւելի ելեմտագէտ էր քան քաղաքագէտ :

Մ. ԲՈՂԵՎԷԼԹ ԵՒ ՆԱ. Մ. Թէֆթ Նախագահ ԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ. ըլլալէն ի վեր երրորդ անգամ տեսակցեցաւ Մ. Բոգեվելթի հետ ամսոյս 6ին և մամուլ ընկերակցութիւնը անմիջապէս հրատարակեց թէ Նախագահը , երբ դալ տարի ուզէ վերջնորոշել , նախորդ Նախագահին աջակցութիւնը պիտի վայելէ : Երկու նախագահները զիրար տեսան Կարդինալ Կիպրիի ձեռնադրութեան յիսնամեակի հանդէսին առիթով : Տեսակցութիւնը սիրալիր եղաւ : Նախագահ Թէֆթ իր նախորդն հրաւիրեց Նախագահական պաշտօնատուն երթալ Յունիս 9ին իր ամուսնութեան կէս յօբելանին առիթով : Անտարակոյս այս ապացոյց է մտերմութեան : Բայց մամուլ ընկերակցութեան ծանուցումին համար Կարելի է հարցնել թէ 1912ին Մ. Բոգեվելթի ինչ կը մնար ընել ոյժ տալէ զատ Նախագահ Թէֆթի , որու վերջնորոշութիւնը ստոյգ նկատուած է երկար ժամանակէ ի վեր :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍԲ. ԳԻՐԲԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ԿԵԱՆՔԸ
ԹՀԻ. ԲՈՂԵՎԷԼԹ

[Միաց. Նահանգներու նախորդ Նախագահին հետեւեալ ճառը կը հրատարակենք փոխան խմբագրականի. Խմբ. Աւետի.]

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ բարոյագիտութեան ու գործադրելի դաղափարականներու վրայ առնանախօսութիւններու շարքին մէջ այսօր կու գամ խօսիլ այն գրքին վրայ , որու կը պարտի մեր ժողովուրդը իր բարոյագիտութեան պաշարին անհունօրէն մեծ մասը , նաեւ այդ պաշարը մեր առօրեայ կեանքի պէտքերուն ծառայեցնելու իր գիտութեան անհունօրէն մեծ մասը :— Հոս խօսելէ ետեւ Ս. Գրքի Անդղիբերէն թարգմանութեան , անոր զեղեցիկ ոճին ու ազնուացուցիչ ազդեցութեան վրայ կը շարունակէ սապէս :— Թախանձագին կ'աղաչեմ այսօրուան մեր աճապարիւժող ու մանաւանդ աղմկալից կեանքին մէջ չթուլցնել այն սէրն ու յարգանքը զոր մեր նախնայրերը կը տա-

ծէին հանդէպ Սբ. Գրքին, Կը բաղձամ Սբ. Գրոց ուսումը տեսնել զօղէճներու մէջ նոյնչափ կարեւոր դատուած որչափ աստուածաբանական վարժարաններու մէջ, Դաստիարակուած ոչ մէկ մարդ կրնայ Սբ. Գրքին ազէտ մնալ, Նաեւ չդաստիարակուած ոչ մէկ մարդ կրնայ Սբ. Գրքին ազէտ մնալ, Երբեմն քննադատներ Հին կտակարանի մասեր ուսումնասիրելով կը յաջողին ցոյց տալ թէ անոնց մէջ ուսուցուած բաներ անհամաձայն են բարոյականութեան վրայ մեր անձնական համոզումներուն ու գաղափարներուն, Եւ կ'անգիտանան նախնական սա ճշմարտութիւնը թէ Հին կտակարանի մէջ արձանագրուած այդ գործերը բարոյականութեան վերաբերեալ մեր հայեցողութիւններուն անհամաձայն են սա պատճառով որ այդ հայեցողութիւնները Նոր կտակարանի վրայ հիմնուած են, վասն զի Նոր կտակարանը իմաստով մը ոչ միայն կը լրացնէ Հինը, այլ և անոր տեղը կը զբաւէ բարոյագիտութեան կենսական ինչ ինչ կէտերու մէջ, Եթէ այսպիսի քննադատներ ընտրեալ ժողովուրդին Հին կտակարանի միջոցով ուսուցուած բարոյականութիւնը ուսումնասիրէին ու ոչ թէ այսօրուան բարոյականութեան կամ Նոր կտակարանով արտադրուած բարոյականութեան հետ բաղդատէին, այլ հին ժամանակներու չըջալից ազգերու բարոյականութեան հետ՝ որոնք Սբ. Գիրքը չունէին, պիտի ըմբռնէին ահագին զարգացումները զորոնք Հին կտակարանը իր ամենանախնական ձեւով իսկ յաջողած է յառաջ բերել Հրեայ ժողովուրդին մէջ, Հին կտակարանը զիստայէլ այնչափ յառաջ չաճարաւ որչափ Նոր կտակարանը տարաւ մեզ: Մակայն տարաւ շատ աւելի հեռու քան այն կէտը ուր հասաւ ոեւէ զրացի ազգ:

Սբ. Գիրքը խճճող քննադատներուն գրութիւնները ուսումնասիրելու պահուն ահ հասարակ աչքի զարնող ընդհանուր բանը անոնց մասնաւոր ծանծաղութիւնն է, որով կրցած չեն հասկնալ ոչ միայն բարոյագիտական բարձր ուսուցումները որ կան մեր գիտցած Սբ. Գրքին մէջ, այլեւ սատարական իրողութիւնը թէ Սբ. Գրոց ամէնէն հին մասերուն՝ ամէնէն կանոնի գրուած նուիրական մատենաներուն, մէջ աւանդուած բարոյագիտական ամենատարրական գրութիւնն անգամ բարոյագիտական յառաջդիմութեան հսկայ քայլ մը կը ներկայացնէ, երբ ժամանակակից ուրիշ ժողովուրդներու այն օրուան բարոյագիտական գաղափարներուն հետ բաղդատուի:

Դարձեալ, Սբ. Գիրքը ուսումնասիրելու կոչում

կ'ընեմ բաղձալան պատճառներով, առանց յիշելու իսկ անոր բարոյագիտական ու բարոյական ուսուցումները, առանց յիշելու իսկ թէ բոլոր լրջամիտ ու խոհուն մարդիկ, մինչեւ իսկ ոչ-Քրիստոնեաներու մէջ, կ'ընդունին այսօր թէ Քրիստոսի կեանքը, ինչպէս նկարագրուած է չորս աւետարաններով, աշխարհի ոեւէ ուրիշ գրքի մէջ քարոզուածէն անհունապէս աւելի բարձր ու մաքուր բարոյականութիւն մը կը ներկայացնէ: Այո, առանց այս նկատումներուն կը յանձնարարեմ Սբ. Գիրքը կարգաւ սրտի և հոգիի այն լայնութեան համար զոր անվրէպ պիտի պարզեւէ ամէն կարգացողի: Չեմ կրնար ըմբռնել մտային վիճակն այն պիսիներու որոնք կ'ուզեն Սբ. Գիրքը մէկ կողմ դնել իբր թէ անշահեկան գիրք մը ըլլար մեծցածներու համար. . . Սբ. Գիրքը կարգալու կոչում կ'ընեմ ես ոչ միայն դաւանեալ Քրիստոնեաներուն, այլ և այն ամէնուն որ բարձր ու օգտակար կեանք վարել կ'ըղձան, կրօնական ներշնչում կը փնտենեն, իրենց կեանքը բարոյական բարձր մտատկարի մը համաձայնեցնել կը ջանան, վերջապէս, Հրեայ ըլլան թէ հեթանոս, կրօնական ինչ հաւատք ալ ունենան կամ ինչ հանգանակ ալ դաւանին, կը բաղձան ապրիլ ոչ միայն վայելելով ինչ լաւագոյն բան որ կրնայ տալ կեանքը, այլ ամէն բանի մէջ որ մարդկային ազգին ազնուացման ու բարձրացման կը նպաստէ՝ իրենց բաժինը կատարելով:

Կոչում կ'ընեմ ես ոչ միայն մտքի կրթութեան, այլեւ ընտանիքի ու եկեղեցիի բարոյական ու հոգեւոր կրթութեան համար, բարոյական ու հոգեւոր այն կրթութեան՝ որ միշտ անբաժան է ընթերցումէն այս գրքին, որ գրեթէ ամէն քաղաքակիրթ լեզուի և անքաղաքակիրթ շատ լեզուներու մէջ կրնայ գտնուիլ կատարեալ վստահութեամբ թէ ամէն լսողներ կը հասկնան ինչ որ ըսել կ'ուզուի: Տասնըինգ ամիս առաջ Կեդր. Ափրիկէի մէջ Եռեկանտայէ կ'անցնէի հետի Այդ երկրի Ափրիկէի զուտ սեւամորթ երկիրներուն մէջ ամէնէն զարգացեալն է: Միսիոնարական աշխատութիւնները ամէնէն աւելի առատ արդիւնք հոգ ունեցած են: Իբր կէս միլիոն Քրիստոնեայ կը պարունակէ և Քրիստոնեաներուն ձեռքն է կառավարութեան ղեկը: Ուրախացայ երբ ստուգեցի թէ զանազան յարանուանութիւններու պատկանող այդ Քրիստոնեաները հեթանոսութեան դէմ պայքարելու միջոցին իրենց խորհրդանշան ընտրած էին «Գիւրգ» ամէն երկրորդական անհամաձայնութիւններ թաղելով և «Գիրքին» հանդէպ ի-

րենց հասարակաց հաւատքին հասարակաց գետնին վրայ միաբանելով:

Այդ գիրքին վրայ էր որ Հրքսլի, մեծ գիտունը, հետեւեալը գրեց իբրեւ վկայութիւն անհաշուելի այն ազդեցութեան, զոր կրնայ գործել ի նպաստ կրթական ու բարոյական յառաջդիմութեան: «Ի նկատ առեց պատմական սա մեծ իրողութիւնը թէ այս գիրքը երեք դարէ ի վեր Անգղիական պատմութեան ամէնէն ազնիւ ու ընտիր բոլոր անձանց կեանքերուն մէջ հիւստած է, թէ Բրիտանիոյ ազգային դիւցազնեւորութիւնն եղած է, թէ ամէնէն ընտիր ու մաքուր Անգղիերէնով զբոսած և զուտ գրական չքնադ գոհարներով զեղուն է, և վերջապէս թէ ամենայեօին գեղջւակին իսկ, որ բնաւ իր գիւղէն դուրս ելած չէ, կ'արգելէ տգէտ մնալ ուրիշ երկիրներու և ուրիշ քաղաքակրթութիւններու և աշխարհի հնագոյն ազգերուն մինչեւ անգրագոյն սահմանները երկարող մեծ անցեալի մը գոյութեան: Ուրիշ ինչ գիրքի ընթերցումով կրնային աղայք այնչափ մարդասիրութեան վարժուիլ և զգալ թէ պատմական այդ անագին թափօրին մէջ գտնուող ամէն դէմք իրենց նման կարծաւոր տեղ մը եւեթ կը գրաւէ յաւիտեանականութիւններու անջրպետին մէջ:»

Ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ ասոր, երբ կը ջատագովեմ տղաքը Սբ. Գրքով կրթել: Դաւանեալ Քրիստոնէի մը խօսքերը չէ որ յիշեցի, այլ գիտունի մը՝ որու գիտական դատողութիւնը այսպէս կ'արտայայտուի տղայոց համար Սբ. Գրոց ուսման կարեւորութեան նկատմամբ: Դարձեալ, միտ գրէք թէ ինչ կ'ըսէ Հրքսլի Սբ. Գրոց ազդեցութեան համար այնպիսիներու վրայ, որոնք մեր ժամանակի չարիքները կ'ուսումնասիրեն՝ զիպուածով դարման մը գտնելու յուսով: «Սբ. Գրքը աղքատներուն ու հարստահարեալներուն ազատութեան հրովարտակն է: Մինչեւ արդի ժամանակներս ոչ մէկ տէրութիւն ունէր սահմանադրութիւն մը, ուր ժողովրդին շահերը այնքան նկատողութեան առնուեցան, ուր իշխաններու պարտականութիւնները անոնց արածոնութիւններէն այնքան աւելի չեղուեցան որքան Իսրայէլի համար զձուածով, որ կ'երեւի Բ. Օրինաց և Ղեւտացեոց գիրքերուն մէջ, Ոչ ուրեք այնքան ազդեօրէն կը պարզուի սա հիմնական ճշմարտութիւնը թէ տէրութեան բարօրութիւնը վերջի վերջոյ կախեալ է քաղաքացիին արդարութենէն... Սբ. Գրքը աշխարհի ամէնէն ռամկավարական գիրքն է:»

Ահա ասիկ Հրքսլի, անդեալ դարու ամենամեծ գիտուն փիլիսոփաներէն մէկուն, վճիռը:

(Շարունակելի)

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

Ս Ե Բ

1.

Այն հաւատացեալը, որ զՔրիստոս ամէն բանէ վեր և ամէն բանէ առաջ չփրկեր՝ զԱյն երբեք չփրկեր: Օտրէն — Ով որ զԱստուած կը սիրէ միայն անոր համար որ բարիքներ կու տայ իրեն՝ ո՛չ թէ զԱստուած սիրած կ'ըլլայ, այլ Անոր տուած պարգեւները: — Աստուածային Սէրը անհատնում և ստոյգ զանձ մըն է, զայն ունեցողը հարուստ է և առատացած՝ իսկ անկէ զուրկ եղողը կարօտ ու թշուառ: — Բնութիւնը կ'ըսէ, «Սիրէ միայն անձը» Ընտանեկան կրթութիւնը՝ «Սիրէ ընտանիքը» Ազգային զգացումը՝ «Սիրէ հայրենիքը ու ազգը» Իսկ Աւետարանը կը հրամայէ. «Սիրէ բոլոր մարդկութիւնը առանց բացառութեան» Քրիստոնէական սէրը համայնական է և տիեզերական: Ճշմարտութիւնը շատ հրաշքներ կը գործէ աշխարհի մէջ, հաւատքը՝ ա՛լ աւելի, սակայն սէրն է անոնց մայրն ու ծնունդ տուողը և նաեւ աղքատը բոլոր առաքինութեանց և բարիքներու: — Անգամ մը մարդու մը հարցում եղաւ թէ ամէնէն շատ որո՞ւն համար կ'աշխատէր, մարդը պատասխանեց, «Բարեկամներուս համար» և երբ հարցուեցաւ թէ ամէնէն քիչ որո՞ւն համար կ'աշխատէր, կրկին պատասխանեց, «Բարեկամներուս համար» Սէրը շատ գործեր ու անձնութիւններ կը կատարէ, սակայն կը խորհի թէ շատ քիչ բան բրած է ու ալ աւելին ընել, կատարել կը ջանայ: Սէրը — Արեւը, որ գեղեցկօրէն կը փայլի մեր գլխուն վերեւ, մարը կը մօտէ, ամառնային պաղպաղուն և գեղեցկահոս առուակները ձմրան կը սառնին ու կը յամօքին, ամէնէն խորունկ ջրհորներն ալ կրնան ջամբել, սակայն Աստուծոյ Սէրը Արեւ մըն է որ երբեք մարը չի մօտեր, այլ միշտ զէնիթին վրայ հրաշալիօրէն կը փայլի, առատաբերովս գետ մըն է՝ որ միշտ կը հոսի, ձրխաբար, ամէնուն համար, և երբեք չցամքիր, հրաշալի ասպար մըն է հաւատացեալին համար: Ով որ Աստուծոյ սէրը ունի՝ ամէն բան ունի: — Օրէնքին առթած վախը մեր անձին վրայ նոյն ազդեցութիւնը ունի ինչ որ սառույցը զետակին վրայ: ան կը կարծրացնէ, կը պաղեցնէ և անգործութեան կը դատապարտէ զմեզ: Սակայն թող Աստուծոյ Սէրը ճառագայթէ մեր սրտերուն մէջ, ան ատենը ապաշխարութեան պիտի առաջնորդուինք, մեր կարծրութիւնը և պաղութիւնը պիտի հալին անոր սիրոյ հրաշալի ճառագայթներուն ազդեցութեան տակ և աստուածապաշտութեան

քաղցրահամ և առատ պտուղներ գեղեցկապէս պիտի աճին մեր կեանքին մէջ : Սպասե՛ք — Սիրոյ ոգին մշակէ կեանքիդ մէջ : Սէրը հաւատացեալին լանջապանակին մէջտեղ փայլող աղամանդն է , իր շուրջ ունի շատ մը գոհարներ : Միւս շնորհները կը փայլին Բնութեան թանկագին քարերուն նման իրենց առանձնայատուկ փայլունութեամբ և բազմազան երանգներով , սակայն աղամանդը ճերմակ է : Ճերմակին մէջ բոլոր գոյները ամփոփուած , միացած կ'ըլլան , այսպէս՝ սիրոյ մէջ ալ կայ ամէն շնորհ և առաքինութիւն : Սէրը մայրն է բոլոր առաքինութեանց և ունի շատ մը շնորհալի դուստրեր : — Յիսուսի սիրով սնանէ : Սնունդը մեր մարմնոյն հետ կը միանայ , մեզի կեանք կու տայ : Սէրն ալ սնունդատու է , սէրը սիրով կը սնանի և անոր ենթակայ անձն ալ սիրելի կ'ըլլայ : Ուրեմն Յիսուսով թող ապրինք . որչափ ապրինք Յիսուսի սիրով՝ այնչափ մեր սէրը պիտի բոցավառի հանդէպ անոր : Թէեւ Յիսուսի և հաւատացեալին մէջտեղ եղող հեռաւորութիւնը մեծ ալ ըլլայ՝ սակայն հաւատքը մոզական կերպով զանոնք կը միացնէ : Ճո՛ւ Բապտիստէ՛ — Քրիստոսի խաչին վրայ յայտնած անզուգական սէրէն ուրիշ և ոչ մէկ բան երկրի վրայ կրնայ մարդուն սիրտը բոցավառել , հմայել , աշունակեցնել և բարձրացնել : Անոր մահուան մէջ կը կանգնի մեր կեանքը , վասն զի իր մահով մեր մահը սպաննուեցաւ և Անոր կրած անարգանքէն ծնաւ մեր երկնային պատիւն ու փառքը : Յիսուսի չարչարանքը մեր մեղքի վէրքերուն բուժիչ բալսամանն է , իր խաչը մեր յաղթանակն է , անով կրնանք յաղթել մեղքին ու աշխարհին : Մայա՛ Քաջաբոյն — Աստուծոյ սիրոյն զօրութիւնը այնչափ հրաշալի է որ մեզ իրեն հետ կը միացնէ միեւնոյն ոգիով և գործով , այնպէս որ տեղւոյ հեռաւորութիւնը կամ ժամանակը չեն կրնար փոփոխութիւն մտցնել մեր սիրոյն մէջ , ո՛չ ալ զայն մարել : Սիրոյ մագնիսը սէր է , Աստուծոյ սէրը մեզ իրեն կը քաշէ , իրեն կ'որոսայ : Աստուած նախ ինք սիրեց մեզ և ան ալ զերազանց աստիճանաւ՝ երբ մենք մոլորեալ էինք և արհամարհելի : Ուրեմն Աստուծոյ այս ճշմարիտ սէրը զօրաւոր շարժառիթ մը ըլլալու է մեզի իր սիրոյն փոխարէն սէր հատուցանելու , վասն զի սէրը սիրով միայն կը փոխարինուի : — Ես անքննելի սիրոյ բազումներով չեմ պարուրուած . այո , այն երջանկառիթ բազումները՝ որոնք խաչին վրայ տարածուեցան ինձ համար , զիս քաղցրութեամբ կը զրկեն յաւիտենապէս : Տէր , քու սէրդ անպատմելի է նաեւ աներկբայելի և ճշմարիտ՝ Թէեւ մարդկային մտքի հասողութենէն գերազանց :

— Նախնի Հոռմի մէջ հեթանոսաց Վէսթա աստուածունիին նուիրուած տաճար մը կար , որուն մէջ կոյսեր իբրեւ քրմունի կը պաշտօնավարէին և անոնց պարտականութիւնն էր տաճարին նուիրական հուրը միշտ վառ պահել , եթէ զանցառութիւն ընէին խստօրէն կը պատժուէին , ուստի անոնք շատ զգոյշ էին և անթերի կերպով կը ջանային կատարել իրենց ծառայութիւնն ու պաշտօնը : Ով Աստուծոյ տաճարին սպասարկող հոգիներ , և դուք Քրիստոնեաներ , Աստուծոյ սէրը ձեր սրտի խորաններուն մէջ միշտ վառ պահեցէ՛ք , մի թողուք որ աղօթանայ և մթութեան մէջ մարի և ձեր հոգիները խաւարին մէջ մոլորին :

Խնուս-Բերդ

Թարգմ. Ա. Կ. ԹԻԻԹԻՆՆԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՐԺՈՂ ԲԱՆԵՐԸ

ՔՍԱՆ տարի առաջ մեծ քաղաքներէն մէկուն մէջ գործող վհատած երիտասարդ բժիշկ մը այցելութիւնը ընդունեց իր ծերունի հօր , որ զեղջկական աւանէ մը կու գար իր զաւակին գործերը հասկնալու համար :

« Է՛հ , տղաս , գործերդ ինչպէս կ'երթան »

« Բնաւ չեմ յաջողիր , » պատասխանեց վհատած զաւակը , « զրեթէ շնորհքով գործ մը ըրած չունիմ »

Ծերունիին դէմքը տխրեցաւ , բայց նորէն անոր քաջասիրտ ըլլալու , համբերելու և յարատեւելու մասին խօսեցաւ : Նոյն օրը քիչ մը ետք իր զաւակին հետ « Զրի Դարմանատունը » գնաց , ուր երիտասարդ բժիշկը անվճար գործ մը ունէր և ամէն օր ժամ մը կ'անցնէր հոն :

Հայրը իբրեւ լուռ բայց շատ հետաքրքիր դիտող մը նստաւ անոր քով , մինչ իր զաւակը 25 դժբախտներու պէտք եղած բժշկական օգնութիւնը ըրաւ : Բժիշկը իր հիւրը մոռցաւ , մինչ իր ճարտարութեան բոլոր ուժով իր գործին պարապած էր : Բայց դեռ հազիւ լնցուցած էր վերջին հիւանդին գործը , ծերունի հայրը խօսք առաւ .

« Կարծեմ դուն ինծի ըսիր թէ բան մը ըրած չունիս : Եթէ ես այս 25 մարդերու , որոնց դուն մէկ ժամուան մէջ կ'օգնես , կարենայի մէկ ամսուան մէջ օգնել , շնորհակալ պիտի ըլլայի Աստուծոյ թէ իմ կեանքս արժէք մը ունի »

« Թէեւ ասոր մէջ դրամական չափ մըն ալ չկայ , » պատասխանեց զաւակը քիչ մը չփոթած :

« Դրամ , » բացազանչեց ծերունին ա՛լ աւելի ծաղրական չեղտ մը զնելով իր խօսքերուն մէջ : « Դրամ , դրամը ինչ արժէք ունի երբ բազմատու »

թեան դրուել քու ընկեր-արարածներուդ օգտակար հանդիսանալուդ հետ, Դուռն դրամի մասին հոգ մի ընենք, դուռն այս գործդ շարունակէ ամէն օր, Ես ետ ագարակս պիտի երթամ և աշխատիմ շահիլ այնչափ դրամ՝ որչափ պէտք է քեզ ալ սլահելու համար. ու զայս սիրով պիտի ընեմ որչափ որ կեանք ունենամ: Այո, միեւնոյն ատեն անուշ քուռն պիտի քաշեմ ամէն գիշեր մտածելով թէ քեզի կ'օգնեմ որ դուռն ալ կարող ըլլաս քու ընկեր-արարածներուդ օգնել:»

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ տիկին մը Մարկոս Աւրելիոս կայսեր օրինակին հետեւելով իր յուշատետրին մէջ կը նշանակէր այն շատ մը պատճառները, որոնց համար երախտապարտ ու շնորհակալ ըլլալ կը պարտէր Աստուծոյ. իր յիշատակներու հատորէն կը քաղենք հետեւեալը.

Շնորհակալ եմ հօրս համար, որ իր հայրական սիրով, անեսասիրութիւնով և ամենօրեայ կեանքով իր Քրիստոնեայ նկարագիրին գեղեցկութիւնը տպաւորեց իմ վրաս, և իմ մէջս շատ պզտիկ հասակէս փափաք արծարծեց բարի ըլլալու, ինչպէս էր ինք:

Շնորհակալ եմ որ ամէն կիրակի եկեղեցի երթալուս համար կանուխէն հոգ տարուեցաւ իմ վրաս, և այդ պատճառով այդ բարի սովորութիւնը կեանքի ունակութիւն մը դարձաւ իմ մէջս:

Որ այնչափ տարիներ անցուցի իմ էրկանս մօրը հետ, որուն իմ նկարագրիս վրայ թողուցած ազդեցութիւնը շատ մեծ եղած է: Ես իմ տնական կեանքս անոր օրինակին համեմատ ձեւելու համար շատ աշխատեմ եմ. ջանացած եմ նաեւ որ իմ տունս ալ այնպէս ընեմ՝ ինչպէս եղած էր անորը իր զաւակներուն, այսինքն տունս կեանքի ճամբորդութեան մէջ լուսաւոր փարոս մը հանդիսացնել իմ զաւակներուս:

Որ շատ բարի ամուսին մը ունեցած եմ, որ շատ տնասէր և ընտանեակէր եղած է իր ճաշկով-սիրող, ուղղամիտ, և իր կրօնական սկզբունքներուն վրայ հաստատամիտ ու առատաձեռն եղած է. ան միշտ մեզմ ընաւորութիւն մը ունեցած է և ոչ երբեք անհամբեր եղած է իմ պակասութիւններուս և մասնաւորապէս խղութեանս համար:

Որ աշխարհիս մէջ գտնուած ամէնէն բարի զաւակները ունեցած եմ. ինչ որ ըրած եմ անոնց՝ զանոնք հոգալով ու կրթելով հազարապատիկ արդիւնք տուած է, մեծ երջանկութիւն պատճառելով ինծի:

Որ ունեցած եմ երկու սիրելի քոյրեր, Քէրին և Մէյրին, որոնք շատ գեղեցիկ նկարագրի տէր եղած են:

Որ ես խուլ եղած եմ: Այս կերպով աւելի խորհիլ ստիպուած եմ քան այն ատեն երբ պիտի կարենայի լսել դիւրութիւնով: Նաեւ այս պակասութիւնը բարի ըլլալ սորվեցուցած է ինծի:

Որ շատ բարօրութիւն վայելած եմ. Նաեւ մեր կեանքին առաջին աղքատիկ օրերուն համար. որովհետեւ այդ կեանքին պատճառով կրցայ սորվիլ դրամին արժէքը:

Որ հայրենասիրական զգացումներ ժողովեցի եմ. Նաեւ որ յիսուն տարիի չափ կեանք մը ունեցած եմ հակառակ ծանրաչնչութիւն ունենալուս:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՄԷՔՐԱՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

(Թայմ)

Խորհրդաւոր վարագոյր մը միշտ կախուած է Մէքրանի երկրին վրայ: Անիկա մէկ երկու անգամ խզուած բաժնուած է կարճ ժամանակ մը, միայն նորէն փակուելու համար դարեբով: Մէքրան է առնուն մը որ կը տրուի գրեթէ ինդոսէ մինչեւ Պարսկային Մոցին մուտքը տարածուող ծովեզերեայ երկրին, Անոր մեծ մասը Բրիտանական երկիր է, և կը կազմէ Պելուճիստանի հարաւային մասը: Մնացածը Պարսկային է, թէեւ ընդարձակ տարածութիւն մը անուանով միայն: Նաւավարներ անոր ճերմակ ծովեզերքը ելած են անյիշատակ ժամանակներէ հետէ. բայց արդի օրերու մէջ քիչեր երբեք թափանցած են բլուրներուն գօտիները որոնք հեռուն կ'իյնան: Ներքին մասը ուրիշ բան չէ բայց եթէ յաջորդութիւն կոտորուած բլրագագաթներու որոնք կտրուած, մաշած են օդին ազդեցութենէն և տեղ տեղ ծակուած են հարաւէն ծով վազող գետերէ: Երբեմն բլրագագաթներուն մէջ տեղի հովիտները կանաչ ովասիաներ են, լի արմաւենիներով, բայց ասոնք հազուադիւս են բազմատալէս: Մէքրանի մեծագոյն մասը ամայի է և լքուած, երկիր մը՝ որ ցամքած և չորցած է Բնութենէն և թափուր է մարդկային էակէ: Ծովը լի է կենսաւորներով, ինչպէս է Արարիոյ հարաւային ծովեզրին մօտ: Ծովափուսքը կը թրջեն լայնածաւալ Ովկիանոսին ջուրերը, ուր ծովային հրէշներ կը խաղան, այն եղանակաւ որ վաղեմի աշխարհագիրներ կը սիրէին նկարել: Եզերքէն քերող թափառական չոգենաւներ երբեմն իրենքզիրենք կը գտնեն ջուր ցայտեցնող կէտ ձուկերու մէջ, ճիշդ ինչպէս Աղեքսանդրի ծովակալը Նէարքոս գտաւ

ինքզինք, երբ ճրամայեց իր մարդոց իրենց նաւերը ուղղակի անոնց վրայ տանիլ իրրեւ ծովային ճակատամարտի մէջ, անդադրոյ աղաղակ արձակել, և իրենց կարողութեան չափով սաստիկ թիափարել ձայն և աղմուկ հանելով որչափ որ կրնային: Աւելի չոր մասերուն մէջ ուղեւորը կը պատահի չորցած ծառերու անտառներու, որոնք այդ չոր կլիմային մէջ միայնակ կեցած են դարերէ հետէ: Մէքրան չի կրնար միշտ կեցած ըլլալ ո՛չ այսպէս չոր և ո՛չ այսպէս ամայի: Անոր բլուրներէն շատը խիտ առ խիտ ծածկուած են փոքր քարաշէն անակներով, ըստ մեծի մասին քառակուսի իրենց յատակին վրայ, դէպ ի վեր նեղնալով ծայրատեալ բուրդերու նման և գմբէթաձեւ ներքին մասերով: Անոնք գերեզմաններ են, և անոնց փլատակները կը պարունակեն ընտիր բացօթյն կանաչ խեցեղէն անոթներու բեկորներ: Այդ խեցեղէններուն ոչ ոք կարող է նմանը չինել կարծեմ: Այնուհետեւ կան քարուկիր ահաղին թումբեր, որոնք յայտնի է թէ չինուած են բլուրներէն իջնող ջուրը բռնելու համար, ճիշդ ինչպէս որ ճարտարագէտներ այսօր թումբեր կը չինեն Հնդկաստանի Դոթ լեռան կիրճերուն մէջ: Տեղ տեղ բլուրները հարթուած են մշակութեան համար, ինչպէս են Հարաւային Ճափոնի և ուրիշ տեղերու բլուրները, միայն թէ Մէքրանի մէջ այդ հարթուած մասերը չոր և մերկ են, և խոտի մինչեւ իսկ մէկ բողբոջ չի գտնուիր: Փշուած բեկորները ամբողջ քաղաքներու որոնց անունները անգամ մոռցուած են, ծածկուած կը կենան սղոցաձեւ բլրակատարներուն մէջտեղերը:

Ուրիշ երեւան եկան այս մեծ թումբերը, դերեզմաններու այս բլուրները, այս մեծաաբաւ քաղաքները երկրի մը մէջ որ հիմա կը թուի տառապէս մեռած, բաց ի քանի մը կէտէ: Գերեզմանները և թումբերը լոկ հայեցողութիւններու առարկաներ են, թէեւ կրնան յոյժ կանուխէն Աւրաքական ծագում ունեցած ըլլալ: Ամէնը ինչ որ գիտենք Մէքրանի անցեալին վրայ, երկու կարճատեւ նշմարներէ կը հայթայթուի: Կ'ըսուի թէ Կիւրոս Հնդկաստան արշաւեց Մէքրանէ անցնելով, և վերադարձ րբաւ եօթը մարդով միայն. թէեւ տարակուսական է ամբողջ պատմուածը: Նոյնը կը պատմուի նաեւ Շամիրամի համար, եթէ այդ տիկինը գոյութիւն ունեցած է երբեք: Անոր գոյութեան վրայ տարակուսելու միտեալ են ոմանք: Պատմութեան մէջ Մէքրան առաջին անգամ երեւցաւ երբ տեսարան եղաւ Աղեքսանդրի յիշատակելի արշաւանքին: Յաղթականը ծովեզերքին հետեւեցաւ և երկրին ներքին կողմերը յառաջացաւ ու

լորուն ճամբաներէ, և իր զինուորներէն բազմաթիւ մարդիկ կորսնցուց ծարուութեամբ, անօթութեամբ և զրկումներով: Յոյն բանակին ուրիշ մէկ հատուածը հեռուն դէպ հիւսիս ճամբայ բռնեց, Երբորդ մաս մը ծովեզերքէն նաւարկեց Նէարքոսի հետ Ինդոսի վրայ չինուած նաւերով: Նահանջին իւրաքանչիւր քայլը գտնուած է վերջին տարիներուն մէջ: Իւրաքանչիւր փոքր հրուանդան նաւահանգիստ ստեղծուած է: Յոյն պատմութիւնները կը յարմարին այդ երկրին, ճիշդ իբր թէ երէկ գրուած ըլլային: Ուրեմն աւելի քան հազար տարիներ քաղաքաւ պարագութիւն մը կը տիրէ Մէքրանի վրայ: Երբ վարագոյրը նորէն փոխուեցաւ, Իսլամութիւնը երեւան եկած էր, և պատերազմաւոր Արաքները գրաւեցին ստորին Ինդոսը: Բլրագագաթներուն ետեւի նեղ հովիտներէն կ'անցնէին կարաւաններու անթիւ շարքեր, Հնդկաստանի մետաքսները և համեմեղէնները բերելով արեւմուտք, Պաղտատ և Եւրոպա: Այն ատեն անտարակոյս հովիտներուն մէջ անկուեցան արմաւենիներ և ճամբուն բլուր երկայնքին վրայ ծաղկեցան տարածամոռացութեան դատապարտուելու քաղաքներ: Աւրաքական իշխանութիւնը դադրեցաւ, և անգամ մ'ալ խաւարը իջաւ Մէքրանի վրայ: Իրական ճշմարտութիւնը սա է թէ Մէքրանի դատարկութիւնը այժմու փոփոխութիւն է: Նիհար դեղին բլրագագաթներուն ետեւը աշխարհի անտես և անկասկածելի Արեւելքի մեծագոյն առեւտրական ճամբաներէն մին եղած ըլլալու է Աղեքսանդրէ շատ առաջ, և շատ յետոյ ալ, մինչեւ որ Ասիոյ վաճառականութիւնը լքեց այդ ցամաքը և ծովը ընտրեց, Ինչպէս երբեմն նոյնպէս կրնայ ըլլալ դարձեալ: Սըր Թոմս Հոլտի, որ շատ ուշադրութիւն ընծայած է Մէքրանի, կը հաւատայ թէ Պարսկաստանէ դէպ ի Ֆարաշի հին առեւտրական ճամբուն վրայէն ձգուելու երկաթուղի մը ճարտարագիտական խոչընդոտներ չի ներկայացներ: Անիկա հրապուրիչ չէ և շատ ուղիղ գծի վրայ պիտի չըլլայ, տաքն ալ սաստիկ է, բայց սա առաւելութիւնն ունի որ ծովէն հոն կարելի կ'ըլլայ փոխադրուիլ, ուստի Բրիտանական զինուորները Աֆղանիստանէ անցնելու գծէ մը նախամեծար պիտի համարէին զայն:

ՉԱՐՄԱՆԱԼԻ ՃԵՐՄԱԿ ՄՐՁԻՒՆՆԸ

Սէյլանի ճերմակ մրջիլներուն կեանքի պատմութիւնը աւելի զարմանալի է քան մինչեւ իսկ մեր աւելի ընտանի տեսակներուն, ճշմարիտ մրջիլներունը: Հասարակ գործիչներ կան, որոնք

կը կատարեն բանակին ծանր գործերը, կը կերակրեն մայր թագուհին և կը ծառայեն անոր, ևւն, զայնակներ՝ որոնք կը խնամեն ձագերը, նաեւ զինուորական դասակարգ մը, որոնք քաղաքը կը պաշտպանեն յարձակումներէ, փողոցները կը պահպանեն, և առաջնորդի մը հրամանին ներքեւ կ'երթան յաղթութիւններ չահելու։ Ոմանք կը գործեն իրրեւ առողջապահական պաշտօնեայ և կը նախն որ անմաքրութիւն մը չգտնուի բոյնին մէջ, կոյանոցը դուրսը պահելով և բոյնէն հեռու։ Միւսներն մը ջնոցին մէջ յաճախ կան դասակարգի խտրութիւններ։ Փողոցներէ մէկ քանին մէջ բնակիչները ուրիշներէ չեն տարբերի երեւոյթով, ուստի իրենց շրջանակին մէջ կը պահուին զինուորներէ պահպանուած պատերով։ Զինուորները յոյժ ուժեղ են, զինուած ըլլալով ահռելի կշիռներով, որոնց միջոցաւ կրնան ճեղքել թշնամին, կամ զանկաւ բռնելով հեռուն նետել, կան տեսակներ որոնք թշնամին կը ծծեն իրենց եղջիւրներով, յետոյ կը շաղախին զանոնք հիւթով մը որ կը թուի թէ կ'անդամալուծէ։ Փրօֆ. Էշէրին ուրիշ հեղինակութիւններու հետ կ'ընդունի թէ այն տեսողութենէ զուրկ գործիչները հոտերու կը հետեւին իրենց հոտառութեան գործարաններուն միջոցաւ, իւրաքանչիւր յառաջընթաց թողելով հետք մը, գոր անոր յաջորդը կրնայ նըշմարել։ Անգամ մը Սայնսի մէջ սոյն յօդուածը գրող անձը Նիւ Պրուենսիքի մէկ լճին եզերքը նստած համբերութեամբ կը սպասէր որսի մը։ Այս միջոցին ժամ մը դիտեց մը ջիւղներու անվերջ անցք մը։

Դարերուն և գայլախաղներուն վրայէն կամ ներքեւէն կամ բոլորտիքէն իւրաքանչիւր մը ջիւղն կը հետեւէր իր առջեւի մը ջիւղին, կամ աւագին վրայէն, որ մերթ խոնաւ էր մերթ չոր։ Անցան առուանի մը մանրանկարն եղող նուրբ ջուրէ մը, որուն վրայ ինկած տերեւ մը իբրեւ կամուրջ կը ծառայէր անոնց։ Անոնց ոչ մէկը վարանեցաւ քաղել այս կամուրջին վրայէն։ Այն ատեն մարդը վերցուց տերեւը։ Արդէն անցած մը ջիւղներ շարունակեցին իրենց ճամբան։ Բայց ետեւէ եկողները յուզուեցան, հաւաքուեցան, խոնուեցան վերցուած կամուրջին ծայրին մօտերը։ Ետեւում տարօխին մէջէն առաջնորդներ ելան, վազեցին վեր վար մինչեւ որ անոնցմէ մէկը գտաւ անցնելու ուրիշ ճամբայ մը։ Այն ատեն խորհրդաւոր կերպով մը («հեռակրութեամբ») լուրը հաղորդեց իր ընկերներուն, և ամէն ալ անցան անոր հետեւելով։ Անգամ մը անցնելէ հետքը, առաջնորդը յառաջ չքալեց ճամբուն ընդհանուր ուղղութեամբ, ալ վեր գնաց առուակէն, մինչեւ որ եկաւ ճիշդ այն կէտը, ուր տերեւէ կամուրջին հեռագոյն ծայրը կը կենար, այն ատեն վստահաբար հին ճամբան բռնեց։ Վերցուելով քարը, որու վրայէն կ'անցնէր ճամբան, մը ջիւղներուն շարքը նորէն ինկաւ չիոթութեան մէջ, բայց անոնք միշտ վերստին կը գտնէին ճշմարիտ ճամբան կանուխ թէ ուշ։ Դիտող անձը չկրցաւ տեսնել իր ծոցի խոշորացոյցով նշաններ տերեւի կամ քարի, և ուստի համոզուեցաւ թէ այդ մը ջիւղները կ'առաջնորդուին հոտառութեան զգայարանով։

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՍՈՒԼԹԱՆ, ՍԻԻԼԷՅՄԱՆԻ ԱՐԴԱՐԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ
(ԹՐԲԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

(Մատենադարան)

Մուհրին շատ մը արկածներէ հետքը Մէքքէ հասաւ ճամբան աւազակներ յարձակեցան անոր վրայ և կողոպտեցին անոր բոլոր դրամը, բայց բա-

րեքսիտարար սպեղանի պարունակող պզտիկ տուփը վերաբեցաւ անոնց ուշադրութեան։ Մուհրին զայն իր փաթեթոցին մէջ պահած էր և այդ կերպով աւազակները չէին կրցած գտնել զայն։ Ան իրրեւ մուրացկան մը մասա սուրբ քաղաքը, և ուղորմած ուխտաւորներու ողորմութիւններով գրեթէ հազիւ կ'ապրէր։

Ամէն օր կարելի էր զայն տեսնել գերեզմանին

դուռին առջև, Զեմզեմի ջրհորին քով, ուր օրէ օր կը դիտէր անցնող յուղարկաւորութիւնները, որովհետեւ Մէքքէ բազմաթիւ քաղաք մըն է:

Տարի մը անցած էր, ու ան դեռ զուր տեղ կը սպասէր, այդ գիշերային տեսերեսներէն նկարագրուածին նման դազաղ մը դեռ անցած չէր: Երբեմն դազաղը կապոյտ կ'ըլլար, բայց ծածկոցը դեղին չէր ըլլար, երբեմն ալ ծածկոցին վրայ սպասուած գիրերը չէին գտնուեր կամ Արաբական արծաթեայ զարդերը չէին ըլլար. երբեմն ալ պահանջուած բոլոր նմանութիւնները կը գտնուէին՝ բայց մեռելը կնոջ մը մեռել չէր ըլլար, այլ էրիկ մարդու մը կամ պատանի տղեկի մը:

Մուհզին կամաց կամաց կը մօտենար մտային այն վիճակին զոր խենդութիւն կ'անուանէր, երբ օր մը լսեց միւս մուրաշկաններէն թէ այդ օր չքեղ յուղարկաւորութիւն մը տեղի պիտի ունենար—Գատըիւսքէրի (Գազասքէր) կինը, գեղանին էմինէ, մեռած էր:

Էմինէ:

Այդ անունը նորէն սիրտ տուաւ Մուհզինի բոլոր օրը գերեզմանին գոռնէն չգառուեցաւ, և սիրտին բարախումը գրեթէ անզգայ ըրաւ զինքը, երբ լսեց մօտենալը յուղարկաւորութեան յատուկ երաժշտութեան մը, որ միշտ թափօրը կ'առաջնորդէ:

Մուհզին ոչ յուղարկաւորական թափօրին չքեղութեան, ոչ կայթող փերփերէն, ոչ ջայլեր ընող եղբրամայրերուն, ոչ թափօրին հետեւող մուրացկաններու բազմութեան արծաթ դրամներ նետող «Լահաֆաֆներու վրայ կը խորհէր: Ան հազիւ դազաղին վրայ նայելու կարող էր:

Բաւական հեռուէն իսկ կրնար տեսնել թէ դազաղը կապոյտ և վրայի ծածկոյթը փայլուն դեղին էր: Երբ թափօրը մօտեցաւ, ան ծածկոյթին վրայի կապոյտ գիրերը իսկ կրնար տեսնել, և երբ ճիշտ իր գտնուած տեղին ուղղութեամբ եկան, այդ Արաբական արծաթեայ զարդարանքներն ու հիւսուածքներն իսկ շատ աղէկ կրնար նշմարել:

Մուհզին ուրախութենէն խենդեցած՝ մէկդի հրեց առջևը կեցողները և յուղարկաւորներու բազմութեան մէջէն յառաջ խոյացաւ և դազաղին մօտենալով գոչեց.

«Կեցէք, կեցէք. այս էմինէն է, այս իմ կինս է:»

Հետեւորդներ, մեծ մարդիկ, և մինչեւ անգամ Գատըիւսքէրն ինքը, մեռած կնկան ամուսինը, զարմացումով կը նայէին այս ցնորած, բանդազու չող մարդուն վրայ, որ համարձակած էր յուղարկաւորութեան կարգն ու կանոնը խանգարել. բայց

Մուհզին անոնց կարեւորութիւն չտուաւ և մեռեալ կնոջ վրայէն մէկդի ըրաւ ծածկոցը:

Հոն պառկող դեռատի կինը իրապէս կը նմանէր իր էմինէին: Մահը մեծ արուեստագէտ մըն է, որ մէկ պաղ շունչով բոլոր մարդկային զէմքերը իրարու նմանցնել գիտէ:

«Ան մեռած չէ», գոչեց Մուհզին պապանձած բազմութեան, «ես կրնամ արթնցնել զինքը և դուք պիտի տեսնէք թէ ան զիս իր ամուսինը պիտի կանչէ: Տարիէ մը ի վեր հոս կը սպասեմ ասոր համար: Ամէնդ ալ մէկդի քաշուեցէք, եթէ ոչ՝ մահ, հարուած, անէծք պիտի տեղամ շուրջս, պիտի չթողում որ այս ողջ կինը թաղէք:»

Ժողովուրդը սարսափի մատնուեցան յիմարացած Մուհզինը՝ զիտելով, ու ա'լ աւելի վախցան անոր կատաղի խօսքերէն: Բայց քանի որ սգակիր Գատըիւսքէրը շատ կը սիրէր իր կինը, և որովհետեւ Մուհզին բռած էր թէ զայն պիտի արթնցնէր, ան ալ ուրախ էր և տեղ բանալ տուաւ անոր դազաղին քովէն՝ զիւրութիւն մը ընծայելու համար անոր իր հրաշքը կատարելու:

Պաշտումի ջերմեռանդութիւնով մը Մուհզին իր գօտին մէջէն դուրս հանեց պզտիկ տուփը, բացաւ զայն, դեղնագոյն օծանելիք մը կար անոր մէջ, և օծանելիքին վրայ կանանչ ու ոսկեգոյն բիծեր կը տեսնուէին: Մուհզին ինքն ալ անմիջապէս հաւատաց այս իւղին դիւթական ազդեցութեան, որովհետեւ երբ անկէ իր աջ ձեռքին ցուցամաթին վրայ կաթիլ մը կաթեցուց, մատը եռացած իւղի մէջ խօթուածի պէս այրեցաւ: Բայց օծանելիքին այս անսովոր յատկութիւնը անոր հրաշալի ազդեւրին մասին սպառնաց մըն էր միայն, այնպէս որ Մուհզին չվարանցաւ իր մատին օծուած ծայրով մեռելին յօնքերը և շուրթները չփելու:

Բոլոր ներկաները զարմացմամբ կը դիտէին տեսնելու համար թէ կեանքի շունչը պիտի վերադառնար այս զարմանասքանչ սպեղանիին ազդեցութեան տակ, բայց անոր ոչ ոք այնչափ սրտազին կը հաւատար որչափ Մուհզին ինքը:

Բայց մեռեալ կնոջ աչքերն ու շուրթները փոխանակ բացուելու, ինչպէս կ'ակնկալէր Մուհզին, անոր մատներուն դպած տեղերուն մօրթը սեւեւալ սկսաւ, մօրթը այրեցաւ ու պալարածեւ ուռի սկսաւ: Եւ մեռեալ կնոջ զէմքը ահաբի ձեւ մը առաւ:

Սարսափ մը եկաւ Մուհզինի վրայ: Իր սպասած արդիւնքը այս չէր: Շուրջի բազմութիւնը տրտնջալ սկսան, և Գատըիւսքէր ինքը Մուհ-

զինի վրայ յարձակեցաւ ու զայն կոկորդէն բռնելով գետին զարկաւ:

«Անիծեալ կախարհ,» ըսաւ ան, «չե՞ս ամէնար մեռեալ կնոջս դէմքը աւերելու ու անոր մեռելի դէմքը քու ողջութեան դէմքիդ նմանցնելու»

«Յցահար ըրէ՛ք այդ անպիտանը,» պոռաց շուրջի խուժանը, որ կատղած էին Մուհզինի դէմ: «Դժոխքին խորը թող իյնայ անիծեալը, հոն ուր բոլոր կռապաշտներն ու կախարհները արժանի են նետուելու. մանաւանդ այս թշուառականը որ մեռելի մը մարմինը պղծել յանդգնեցաւ»

Բարի Մուհզին քիչ մնաց որ հոն ողջ ողջ պիտի այրուէր, եթէ պատահմամբ հոն չգտնուէր Դաւասկոսի կուսակալը, որ տեսնելով թէ ժողովուրդին բարկութեան առարկան կռապաշտէ մը աւելի լուսնոտ մըն էր, հրամայեց իր ծառաներուն Մուհզինը բռնել, սինի մը կապել և ուղտապանի մշտբակով մը երկու հարիւր հարուած տալ, և յետոյ իր առջեւը բերել խոստովանցնելու համար թէ ի՞նչ յիմար գաղափար էր որ զինքը մոլորցուց Գատըիւլաքէի մեռեալ կնոջ դէմքը այդպէս այլանդակ ընելու:

Մուհզին զինքը հոս ղրկող զարմանալի տեսլերեւոյթին մասին խօսեցաւ կուսակալին:

«Խեղճ Մուհզին,» ըսաւ կուսակալը երբ խնդիրը իմացաւ, «զոնն ի՞նչ տեսակ ցնդած յիմար մըն ես որ այնպէս ոչինչ բաներէ կը խաբուիս: Մէկը խաղ մը խաղացեր է քեզի, Գատըիւլաքէի կինը էմինէ հոս ծնած է և հոս մեծցած ի մանկութենէ, հետեւաբար ինչպէս կրնար քու կինդ ըլլալ տարի մը առաջ: Միեւնոյն ատեն քու այդ սպեղանիդ խարդաւանք մըն է: Ան զիւթական բան մը չէ, այլ մաշիչ թոյն մը, որով ժանտախտի ատեն աղքատներուն մարմինին վրայ պալարներ յառաջ կը բերեն: Ամէն տէրվիչ գիտէ այդ մասին: Խեղճ զլուխդ առ, մարդ, ուխտաւորութիւնդ վերջացուր, Սթամպոլ վերադարձիր, ու առեւտուրդ շարունակէ: Յուսամ աւելի մեծ աղէտ մը չպատահիր քեզի երբ հոն հասնիս»

Մուհզին ձեռքերը համբուրեց մարդասէր փաշային որ քանի մը արծաթ դրամներ տուաւ իրեն իրեւ ճամբու ծախք, և անմիջապէս ճամբայ ելաւ դէպ ի Սթամպոլ: Խեղճին վրայգլուխը հինուամին էր, մարմինը վերաւոր, սիրտը կտորած ու ինք ալ գրեթէ կէս յիմար:

Հէք, վշտահար սիրտով մը Սթամպոլ հասաւ ան քանի մը շաբաթներ ետք. մինչեւ տեղ մը կարաւանով մը կ'երթար ու անկէ ետքը կ'ընկերանար ուրիշի մը: Ճամբան իր քունքին վրայ վէրք

մը ստացաւ Պետէվի աւագակի մը նիզակէն. իր իրանքին վրայ սպի մը ունէր՝ նաեւ յովազի մը չորս ակոսներուն բացած մէկ վէրքէն, և հազիւ կրցած էր պրծիլ զազանին սոսկալի ճիրաններէն: Այո, միեւնոյն ատեն ահաւոր դատարկութիւն մը կը տիրէր սիրտին մէջ, ուր ամէն յոյս ու հաւատք մեռած էր:

Երբ Սթամպոլ հասաւ, ինքնիրեն խորհեցաւ թէ ա՛լ այսչափ վտանգներէ ազատելէ ետքը Աստուած ուրիշ նոր աղէտով մըն ալ պիտի չայցնէր զինք. բաւ պիտի համարէր մինչեւ հիմա իր գլուխը եկածները և պիտի թողուր որ իր կեանքին մնացեալ օրերուն իր գործը շարունակէր:

Ահա այս պատճառով առաջին գործը եղաւ փնտնել բարի Ալի Հոճան, իր միակ հաւատարիմ բարեկամը, որուն յանձնած էր պահպանութիւնը իր գանձերուն:

Ալի քաղցրութեամբ ընդունեց զայն, «Շատ աղէկ, ըսել է ճիշդ հիմա եկաք, Մուհզին,» ըսաւ ան: «Աստուած գիտէ որ ես ալ քեզ կորսուած կը նկատէի: Ամէն իրիկուն կ'աղօթէի որ ետ դառնայիր»

Այս պահուս Մուհզին պատմեց անոր իր գլուխը եկած դժբախտութիւնները, և թէ ի՞նչ յիմարական բան մըն էր այդ տեսիլը զոր տեսած էր, և աւելցուց թէ ասկէ ետքը ոչ մէկ տեսիլի հաւատք պիտի ընծայէր, եթէ մինչեւ անգամ այդ տեսլերեւոյթներու մօրուքը լուսնի ճառագայթներէ չին նուած ըլլայ:

«Ու այդ կերպով մեծ խելացիութիւն մը ըրած պիտի ըլլաս, Մուհզին,» ըսաւ Ալի Հոճա. «Ես քեզի չըսի՞ թէ չերթաս Եթէ հոս հայրենիդ մնայիր, ոչ պիտի կողոպտուէիր, ոչ ալ խենդի տեղ պիտի զրուէիր: Հիմա ծաղրի առարկայ ու մուրացիկ մըն ես եղեր: Բայց նորէն ալ մի վշտանար. շաբթուան մը համար իմ սեղանս բաց պիտի ըլլայ քեզի, ու անկէ ետքն ալ մինչեւ կեանքիդ վերջը ողորմած Միւսլիմաններ քեզ պիտի հողան»

«Շնորհակալ եմ քու ազնուութեանդ համար, Ալի,» ըսաւ Մուհզին, «բայց մուրացկան մը պիտի չըլլամ. իմ ձեզի յանձնած գանձերս հաճեցէք ինծի յանձնել, ու ես առաջուան պէս սնոնց հետ առեւտուր պիտի ընեմ և պատուաւորապէս պիտի ապրիմ»

«Ո՛ւր են քու այդ գանձերդ,» հարցուց Ալի շատ զարմացած:

«Չեմ գիտեր, քու քովդ են անտարակոյս,» պատասխանեց Մուհզին:

Ալի Հոճա զլուխը շարժեց և ըսաւ, «Մուհզին,

բարեկամս, քու դժբախտութիւնդ խելքդ ալ առած է քեզմէ, այնպէս որ չես գիտեր թէ ի՞նչ կ'ըսես: Ճիշդ հիմա ինծի ըսիր թէ ճամբան դողերէ կողոպտուեցար, ու կ'աւելցնես թէ իմ քովս ունիս գանձեր, զորոնք ես երբեք տեսած չեմ: Տես, քեզի ի՞նչ ըսեմ: Կիմա գնա քիչ մը քնացիր որ խելքդ դուրսդ դայ քիչ մը: Անկէ ետքը սիրով պիտի ուզեմ քեզի հետ տեսակցիլ:»

Ահա այս կերպով այդ Հոճան մեղմութեամբ իր դուռնէն դուրս հրեց Մուհալինը և դուռը գոցեց անոր երեսին: (Շարահանէլէ)

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹԻՐ

Դ.

«ՔՈՒ ԱՆՈՒՆԴ ՍՈՒՐԲ ԸԼԼԱՅ»

Տէրունական Աղօթքին ոսկեղէն մուտքէն ետքը եկող այս առաջին հայցուածը, որ փառատրական է միանգամայն, մէկն է այն երեք հայցուածներէն, որոնք Աստուծոյ անուան, Թաղաւորութեան և կամքին — մէկ խօսքով Աստուծոյ — կը վերաբերին: Մինչդեռ մնացած երեք վերջին հայցուածները մարդերու համար են:

«Քու անունդ» Աստուածային անուան համար կ'ըսուի հոս, և անոր սրբութեան բաղձանքը մեր սիրտերուն ամէնէն անձկագին հայցուածը պէտք է ըլլայ: Այս խորիմաստ նշանակութիւն մը ունի:

Ա. — Աստուծոյ անունը ինքնագոյ է, այսինքն ոչ ոք տուած է զայն Անոր. բայց նորէն մեր Աստուծոյ վրայ ունեցած գաղափարը, Անոր անունով մեր միտքերուն մէջ պարզուած հասկացողութեան ծայրագոյն սահմանը, Անոր անուան արտայայտած Աստուածը, բուն իսկ Աստուծոյ իսկութիւնն ու էութիւնն է՝ չենք կրնար ըսել, որովհետեւ մենք մեր հունաւորութեամբ ու սահմանաւոր իմացականութիւնով չենք կրնար անհուն Աստուծոյ մը անհուն ստորագիծները իրենց ամբողջական լիութեան մէջ հասկնալ: Բայց նորէն ասով ըսել ալ չենք ուզեր թէ մենք զԱստուած հասկնալ բոլորովին չենք կրնար: Անոր գոյութիւնը վստահելի հաւանականութիւն մը իսկ ըլլայ, նորէն այն մեր միտքերուն համար բոլորովին անըմբռնելի չէ, որովհետեւ այս չգիտականութեան յատուկ ծիծաղելի կերպ մը պիտի ըլլար: Այո, մենք զԱստուած և Անոր անուան մեր միտքերուն մէջ արթնցուցած գաղափարները կրնանք հասկնալ, մեր սիրտերը կը զգան Անոր համար, ու այս ճշմարտու-

թիւն մը, նոյնիսկ դարաւոր ու նուիրական ճշմարտութիւն մըն է: Բայց նորէն, մարդկութիւնը զԱստուած իր Յայտնութեան աստիճանականութեան մէջ ճանչցած ու հասկցած է, որովհետեւ ինչպէս ըսինք՝ երբ Անոր Հայրութեան վրայ կը խօսէինք, սկիզբէն ի վեր, տարբեր դարերու և ժամանակներու մարդիկը միեւնոյն գիտութիւնն ու հասկացողութիւնը, նաեւ զգացումը չեն ունեցած Անոր ու Անոր անուան վրայ: Բայց Աստուածային Յայտնութիւնը, արեւի պէս, իր աստիճանական ծագումն ու ծաւալումը ունեցած է:

Աստուծոյ անուան յայտնութիւնը տարբեր աստիճաններով հետեւեալ կերպով կրնանք ցուցնել. նախ՝ Բնութեան մէջ, որովհետեւ զԱյն իր գործերուն մէջ լինողով ամենանախնական ու բնական քայլը պիտի ըլլար մարդկութեան համար. ստեղծուածէն՝ Ստեղծողին, արարածէն՝ Արարչագործողին, արդիւնքէն՝ Սկզբնապատճառին վերանալ եղած է, նոյնիսկ նախնական դարերու մէջ, ամենապարզ տրամաբանութիւնը մարդկութեան, ու անոր համար, Աստուածային Յայտնութիւնը Բնութեան մէջ, պէտք էր առաջինը ըլլար յայտնութեան կարգին մէջ: Երկրորդ Յայտնութիւնը՝ ներշնչեալ Խօսքին մէջ եղաւ, երբ Աստուած իր ընտրեալ մարգարէներուն և ծառաներուն միջոցաւ իր անուան ու կամքին գրաւոր յայտնութիւնը ըրաւ: Երրորդ ու աւելի կատարեալ Յայտնութիւնը տրուեցաւ իր Որդւոյն վրայ ու անոր միջոցաւ և հիմա Յայտնութեան լոյսին յաւելումովը ո՛րչափ մեծ տարբերութիւն կայ Աստուծոյ անուան վրայ մեր ունեցած հասկացողութեան ու գիտութեան մէջ: Եւ այս երեք աստիճանները, այսօր, մեր մարդկային միտքերուն համար Անոր անուան նշանակութիւնը կատարելապէս բացայայտեցին:

Կրնանք ըսել թէ Աստուծոյ անունը իր բնութիւնը կը ներկայացնէ: Երբ Մովսէս լեռնէն իջաւ և այգանեց ժողովուրդը իրենց մեղքերուն համար, և բանակէն դուրս հեռու տեղ մը կանգնեց խորանը, սկսաւ խօսիլ Աստուծոյ հետ, բարեխօսելով ժողովուրդին մեղքերուն համար. այսպէս կը պաղատէր, «Թէ որ քու ներկայութիւնդ մեզի հետ չերթայ, մեզ այս տեղէն մի հաներ» Եւ Տէրը խոստացաւ չնորհք ընել. այն ատեն Մովսէս խնդրեց Տէրով փառքը տեսնել. «Եւ Տէրը ըսաւ, իմ բոլոր բարութիւնս քու առջեւէդ պիտի անցնեմ, և Տէրով քու առջեւէդ պիտի կանչեմ, և որու որ պիտի ողորմիմ՝ կ'ողորմիմ, ու որու որ պիտի զթամ՝ կը զթամ» (Եւ. ԼԳ. 19): Նաեւ երբ Տէրը Մովսէսի պատուիրեց երկու քարէ տախ-

տակներ կոփել և Սինա լեռը ելնել, և երբ Մովսէս երկու տախտակներով ելաւ լեռը, «Տէրը ամպով իջաւ ու հոն անոր քով կեցաւ ու Տէրջը առնալ կանչեց: Եւ Տէրը անոր առջեւէն անցաւ, ու աղաղակեց, Տէր, Տէր Աստուած՝ ողորմած ու բարեբար, երկայնամիտ և առատ ողորմութիւնով ու ճշմարտութիւնով, հաղարներուն ողորմութիւնը և նոզ, անօրէնութիւնը, յանցանքը ու մեղքը ներող, բայց յանցաւորը ամենեւին անպարտ չթողուր, հայրերուն անօրէնութիւնը որդիներուն վրայ ու որդեաց որդիներուն վրայ՝ մինչև երրորդ ու չորրորդ ազգը հատուցանելով» (Ել. ԼԴ. 6-8): Ահաւասիկ Աստուծոյ անունը և անոր Մովսէսի կողմէն կանչուիլը կը պատկերացնէ Աստուածային բնութիւնը, իր առատ ողորմութեան, և մեղքի դէմ տածած անմարելի ու բուն պժգանքին մէջ:

Հին և Նոր Կտակարաններու մէջ Աստուծոյ տրուած անունները շատ են և բազմապիսի, և անոնց հաւաքումը բաւական հետաքրքրական կըրնայ ըլլալ. որովհետեւ անոնց ամբողջութեան վրայ նկատուած ակնարկ մը մեզի պիտի ցոյցնէ Անոր բնութիւնը և այլադան ստորոգելիքները: Ծննդոցի Ենովա-Աստուածէն մինչև Յայտնութեան Գիրքին Տէր Յիսուս Քրիստոսը, անուններու ինչ պէս պիտութիւն մը, որուն մէջէն կը ծխածանին Աստուծոյ անհունապէս հոգեգրաւ ստորոգելիքները:

Աստուծոյ անունը իր Բանն է: Քրիստոս Յայտնողն է Հօր: Ել. ԻԳ. 20. Գիրքին մէջ յիշուած հրեշտակը, որ Իսրայէլը պիտի առաջնորդէ ու իր (Աստուծոյ) անունը անոր վրայ է, Քրիստոսն է: Եսայեայ (ԾԲ. 7) երգած լեռներուն վրայ գեղեցիկ ոռոգով աւետիս բերողը, խաղաղութիւն քարոզողը, որով իր (Աստուծոյ) անունը պիտի գիտցուի իր ժողովուրդին մէջ, Քրիստոսն է:

«ՁԱստուած ոչ ոք տեսած է երբեք, Բայ միածին Որդին որ Հօրը ծոցն է՝ նա պատմեց, Յովն. Ա. 18. «Եթէ զիս գիտնայիք, իմ Հայրս եւս պիտի գիտնայիք» (Յովն. Ը. 19): Խօսքերն ալ կը ցուցնեն թէ Յիսուս Հօրը Յայտնողն է: Այո, Աստուծոյ Խօսքը և անոր Քրիստոսի վրայ կատարեալ յայտնութիւնը, Աստուծոյ բնութիւնը կը պատկերացնեն: «Սկիզբէն էր Բանը, և Բանը Աստուծոյ քով էր, և Բանը Աստուած էր» Աստուծոյ անունը անուններու գերադանցն է: Անոր անունով շնորհներու առատութիւնը վայելեցինք, Անով ազգեր ապրեցան ու երկիրներ կեանք առին, Անոր յոյսով կը հրճուի մարդկութիւնը, Անոր անունը անշնչելի ու ոսկեղէն տառերով գրուած է երկինքին կապոյտին, յաւիտենական ժայռերուն, առա-

ւօտեան լոյսին ու տիեզերքի ամէն մէկ հիւլէին վրայ: Անոր անունն է մարդկութեան քայլերը առաջնորդող մեծահարալ Յայտնութիւնը: Ինչպէս որ մազնիսը հիւսիս կը դառնայ, այնպէս ալ մարդկութեան սիրտին հզօր մազնիսը Աստուծոյ անունին կը դառնայ: Առանց այս սուրբ անունին մարդկութիւնը, իբր անծայրածիր Ովկիանի մը վրայ, պիտի կորսնցնէր ինքզինքին և համայն տիեզերքին զոյութիւնն ու գիտութիւնը, և չգիտականութեան և կամ կոյր դիպուածին ճակատագրականութեան յարատաւան ալիքներուն վրայ մահաբեր կորստեան սարսափովը պիտի համակուէր: Աստուծոյ անունը, մեծ, սուրբ, յաւիտենական ու տիեզերապարփակ անունը:

Բ. — Աստուծոյ անունը սրբաբանել — «Սուրբ ըլլայ» — զԱյն յարգել է, և այս կրաւորական միտքով պէտք է հասկնալ բնաւ. — այսինքն մեր Աստուծոյ անունին սրբութեան համար ազօթելովը Անոր անունին սրբութիւնը չաւելնար: Ան սկզբնապէս սուրբ էր ու յաւիտենապէս ալ սուրբ է իր անհուն սրբութիւնով: Մանաւանդ երբ կը խորհնք մարդկային սիրտին անսրբութիւնները և կամ մեր ունեցած շատ անշան սրբութեան վրայ մեր Փարիսեցիական հպարտութիւնը, կարելի է հարցնել թէ Մեղի պէս խեղճ ու անսուրբ արարածներու սրբաբանութիւնով պիտի սուրբ ըլլայ Անոր անունը: Անոր, զոր սերովբէներ և քերովբէներ կ'օրհնաբանեն, երկնային հրեշտակներու անհամար խումբեր կը սրբաբանեն երեքսրբեան սրբասացութիւնով. Անոր, որ ինքն է միակ անհուն սրբութիւնը տիեզերքի մէջ:

Բայց «Սուրբ ըլլայ» պէտք է սապէս հասկնալ թէ այս ազօթքով կը հայցենք Աստուծոյ անունին սրբութեան տիեզերական գիտակցութեան ծաւալումը. — այսինքն թէ ամէն մարդ ծայրագոյն յարգանքի առարկայ ընէ զայն, պաշտէ զայն ու աշխարհածանօթ ըլլայ Անոր անունը որ արդէն ամէն տեսակ անմաքրութենէ զերծ և սրբութեան անպատմելի առաւելութիւններով օժտուած անուն մըն է:

Քանի որ «Բու անունդ սուրբ ըլլայ» աղօթել Աստուծոյ անունը թէ՛ յարգել թէ՛ ալ յարգուիլը հայցել կը նշանակէ՝ ըսինք, ուրեմն, Անոր միւս բոլոր անուններէն աւելի «Հայր» անունը ինչպէս սիրոյ՝ նոյնպէս յարգանքի առարկայ ըլլալ պէտք է: Մարգարէներու որդիները այսպէս հասկցան այս ճշմարտութիւնը, ինչպէս նաեւ Իսրայէլի թագաւորը Յովսափ «Հայր իմ, հայր իմ» աղաղակեց Եղիսէ, Եղիայի երկինք վերանալուն առեւ (ԴԹագ. Բ. 12,

Ձ. 21)։ Նոյնը աղաղակեց նաեւ Յովաս երբ Եղիսէ մահացու հիւանդութիւնով հիւանդացաւ։ Բայց ա՛լ աւելի Նոր Կտակարանի մէջ կը պատուիրուի զԱստուած իբրեւ հայր պաշտել ու Անոր սուրբ անունը օրհնաբանել՝ ինչ որ Յիսուս կը սորվեցնէ իր անձին օրինակովը։ Իր բոլոր կեանքին բոլոր աղօթքներուն մէջ, իր միակ ու սիրելի կերպն է զԱստուած «Հայր» անուանել, և նոյն իսկ խաչին ճգնաժամային տագնապներուն մէջ, տառապած հոգիին բոլոր թափովը աղաղակեց, «Հայր, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ իմ հոգիս»։ Այո, այս Հայր անունը ա՛լ աւելի սուրբ է ու կը սրբաբանուի երկնաւորներէն ու երկրաւորներէն, հրեշտակներու խումբերէն ու մարդերու ժողովներէն։ Եւ բնականաբար պէտք է այսպէս ըլլայ, որովհետեւ «Հայր» անունը միակ մատչելի ու մեր սիրտերուն մօտիկ անունն է Աստուծոյ և անոր համար աւելի կը սիրենք փառաբանել այս անունը, կը հիանանք Անոր Տէր Սաբասթ» անուան, երկրաշխարհն զգացումով մը կը համակուրենք Անոր «Ենովա հօգը Աստուած», «Տէր զօրութեանց» անուններէն, կը սարսափինք Անոր «Արդար Աստուած», «Վրէժխնդիր Աստուած» անուններէն, բայց կը պաշտենք Անոր անունը իբրեւ «Հայր», «Սուրբ Հայր» կը սրբաբանենք Անոր անունը իբրեւ Սէր-Աստուած, — «Աստուած սէր է. իբրեւ «Լոյս-Աստուած» — «Աստուած լոյս է»։ Ահա Աստուծոյ միւս բոլոր անուններէն աւելի մեզի համար սիրելի անունը։ Եւ ո՛չ, մարդկութիւնը ո՛րչափ պէտք ունի Անոր այս անունը սրբաբանելու, որովհետեւ իբրեւ զթած և բազումոգորմ Հայր, Անոր անունը սրբաբանել, ահա այս է եղած միակ ու անձկագին տենչը տառապած մարդկութեան։ Այո, սուրբ թող ըլլայ Անոր «Երկնաւոր Հայր» անունը։

Եթէ Աստուծոյ անուան, մանաւանդ «Հայր» անուան սուրբ ճանչցուելուն համար կ'աղօթենք, և մենք ալ զայն կը սրբաբանենք, ուրեմն մեր թէ՛ այս աղօթքը, թէ՛ ալ ուրիշներու մասին ըրած հայցուածք պէտք է զուարթութիւնով ու յօժարաւ կամութիւնով ըլլայ։ Թէ՛ մենք, թէ՛ ալ ուրիշներ ինքնանուէր կամքով պէտք է հնազանդինք մեր այս նուիրական պարտականութեան կատարումին։ Որովհետեւ այսպիսի հնազանդութիւն մը սիրոյ ճշմարիտ յարգանքն է։ «Քու անունդ սուրբ ըլլայ» աղօթել, խորհելով թէ բոլոր մարդիկ նոյնը կ'ընեն, թէ բոլոր Քրիստոնեաներ այս անուան առջեւ պաշտումի երկրպագութիւն կը մատուցանեն, թէ այս սովորական դարձած կերպ մըն է, թէ Աստուծոյ սպասաւորները կը սարսափեցնեն ու կը վախ-

ցընեն մեզ, թէ հակառակը ընել ամօթ, նախատինք, վնաս պիտի բերէր մեզի, ասոնց բոլորն ալ ստորին ու անպատշաճ շարժառիթներ պիտի ըլլային, և ընդունելի պիտի չըլլային Աստուծոյ անուան սրբութեան համար մատուցուած աղօթքի մը սրբութեան ստանաններուն մէջ։ Ինչպէս որ Մովսէս սրբուիլ կը պատուիրէր ժողովուրդին՝ երբ ինք բարեխօսելու կամ աղօթելու կը պատրաստուէր անոնց համար, նոյնպէս մենք ալ մեր բոլոր զգացումներն ու խորհրդածութիւնները, մեր ամբողջութիւնը պէտք է սրբենք մեր յօժարականութիւնով, երբ կը պատրաստուինք աղօթել, «Քու անունդ սուրբ ըլլայ»։ Ինչպէս որ մարդ մը իր ձեռնարկելիք գործին մեծութեան, կարեւորութեան համեմատ կը պատրաստուի և կը կեդրոնացնէ իր կարողութիւնները, նոյնը ընել պէտք ենք նաեւ մենք, երբ այսչափ կարեւոր ու էական հայցուածի մը համար Աստուծոյ առջեւ կը մօտենանք. որովհետեւ այս երեւութապէս բոլորովին Աստուծոյ յատուկ մազլթանքն ու հայցուածքն ա՛լ աւելի մեզի համար կարեւոր է ու էական։ Ուրեմն պէտք չէ՞ մեր ամբողջ հոգին դնել այսպէս աղօթքի մը մէջ, ու այն ալ բոլորովին յօժար կամքով. պէտքէ աւելի՝ պաշտումի, ստիպումի աւելի՝ սիրոյ, սովորութենէ աւելի՝ սրբութեան, բնական անտարբերութենէ աւելի՝ ինքնանուէր յօժարութեան ոգին պէտք է տիրէ մեր մէջ, երբ կը մատուցանենք այս վսեմ աղօթքը, սուրբ բաղձանքը. «Քու անունդ սուրբ ըլլայ»։

Նաեւ Աստուծոյ անունը սրբաբանել, Հայրը Որդիին միջոցով յարգել կը նշանակէ։ «Որովհետեւ Հայրը ոչ մէկը կը դատէ, այլ ամէն դատաստան Որդիին տուաւ, որպէս զի ամէնը պատուեն Որդին, ինչպէս կը պատուեն Հայրը. ով որ չպատուեր Որդին՝ չպատուեր Հայրը՝ որ զրկեց զայն» (Յովհ. Ե. 22-23)։ «Ամէնը որ կ'ուրանայ Որդին՝ չընդունիր նաեւ Հայրը, [Բայց ով որ կը խոստովանի Որդին, կ'ընդունի նաեւ Հայրը]» (Ա. Յովհ. Բ. 23)։ Որդւոյն միջոցով Աստուծոյ անուան մատուցուած բոլոր յարգանքներն ու պաշտամունքները ոչ միայն Որդին՝ հապա նոյն իսկ Հայրը կ'ընդունի, Որդին որ Հայրը փառաւորեց, փառաւորութեամբ նաեւ Հօրմէն, անոր հաւար Որդւոյն անուան սրբութիւնը համազօր է Հօր անուան սրբութեան։ Երբ Որդին կ'աղօթէր իր «Սուրբ Հօր» այս էր իր միակ խնդիրը իրեններուն համար. «Սուրբ քրէ ասոնք, ով Հայր»։ Եւ քանի որ Յիսուս առաքեալներու միջոցով բոլոր մարդկութեան սրբագործուելուն համար աղօթեց Հօրը, և նոյն

խակ սրբեց մեզ իր սուրբ արիւնով, ո՛րչափ աւելի պարտականութիւն մը պէտք է զգանք մենք ալ աւղօթելու համար «Բո՛ւ անունդ սուրբ ըլլայ» եւ այս կերպով մեր այս աղօթքով Որդւոյն միջոցով փառաւորած ու յարգած կ'ըլլանք Հայրը, և Անոր արդէն սուրբ անունը :

(Շարունակել)

ՀՍԳՈՂԸ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻՆ ԵՐԵՔՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱԿԸ
ՈՐ ՏՕՆԱՄԲՈՒՆՅԱԻ Ի ՆԻԻ ԵՈՐՔ
Թայմ

Անգղիոյ ձորճ թագաւորէն և Միաց. Նահանգաց Թէֆթ Նախագահէն նամակներ կարգացուցան Ապրիլ 23ի զիշերը Աստուածաշնչի Երեքհարիւրամեակի տօնախմբութեան առթիւ ի Գարնէկի Հոլ, Նիւ Եորք : Աստուածաշնչին պատկանեալ այս մեծ համախմբութեան յարեւմտանը վերջերս տեղի ունեցաւ նաեւ Ալպէրթ Հոլի մէջ ի Լոնտոն : Մեծ համակրանք ցուցուեցաւ բազմաթիւ ունկնդիրներու կողմէ ձէյմա թագաւորի Սբ. Գրոց թարգմանութեան հրատարակման սոյն տարեդարձին : Ժողովին նախագահեց Տր. Կրիր, Նիւ Եորքի Եպիսկոպոսը :

Նախագահին նամակը

Նախագահ Թէֆթ Ուաշինկթընէ զրկեց հետագայ նամակը .

Ձէյմա թագաւորի Անգղիերէն Աստուածաշնչի թարգմանութեան Երեքհարիւրամեակի տօնախմբութեան յանձնախումբին :

Կը բաղձամ արտայայտել իմ խորին համակրանքս այն յիշատակին որ տեղի կ'ունենայ այս երկրին մէջ, յիշատակին այնպիսի նշանաւոր դէպքի մը որպիսի է ձէյմա թագաւորին Անգղիերէն Աստուածաշնչի թարգմանութեան 300րդ տարեդարձը : Թամին 1611 Սբ. Գրոց այս թարգմանութեան հրատարակումը կը զուգորդուի զայն այս երկրին Անգղիացի ժողովուրդին կանխադոյն գաղութներուն հետ : Անիկա իսկոյն եղաւ մեր Ամերիկացի Նախահարց Աստուածաշունչը : Անոր դասական Անգղիերէնը ձեւ տուաւ Ամերիկեան գրականութեան : Անոր ոգին ազդած է Ամերիկեան գաղափարականներուն՝ կեանքի և օրէնքներու և կառավարութեան մէջ :

Վստահ եմ թէ այս հանգիտութիւնը կրնայ չարունակել և խորցնել Աստուածաշունչի ազդեցութիւնը այս Հանրապետութեան բնակիչներուն վրայ :

ՌԻԽԵԼՍ Զ. Թէֆթ

Թագաւորին նամակը

Բրիտանական զեսպանը, Մր. Պրայս, Մեծին

Բրիտանիոյ ժողովրդին ողջոյնները հաղորդեց, յետոյ կարգաց ձորճ թագաւորին զրկած նամակը, որ սապէս կը սկսի .

Ուրախ եմ որ Ամերիկա և Անգղիա միաբան պիտի տօնախմբեն 300 տարի առաջուան հրատարակումը Սբ. Գրոց այն թարգմանութեան որմէ այսքան ժամանակ օգտուեցան Անգղիախօս ժողովուրդները : Անոր չըջարեւութիւնը մեր տուններուն մէջ, թերեւս ոեւէ ուրիշ բանէ աւելի գործ տեսած է երկրի վրայ, զարգացնելու կողմէ ձերերու և երիտասարդներու մէջ բարոյական և կրօնական բարօրութիւնը Ատլանտեանի երկու կողմերն ալ : Թարգմանութիւնը, որ կը կրէ ձէյմա թագաւորին անունը, այնպէս յատկօրէն ընդելուզուած է Բրիտանական և Ամերիկեան կեանքին պատմութեան մէջ, որ մեզի իրաւունք է միասին չնորհակալ ըլլալ Աստուծոյ :

Կը չնորհաւորեմ Միաց. Նահանգաց Նախագահը և ժողովուրդը որ իրենց բաժինն ունին մեր հասարակաց այս ժառանգութենէն :

Մր. Պրայս հանդէսին առթիւ ուղղած բանախօսութեան մէջ ըսաւ ,

Մեծ դէպքը զոր յիշատակելու համար հաւաքուած ենք, մեծ բաներու շատին նման, ոչ թէ յանկարծական մեծ մէկ արարքն է տաղանդաւոր ուսումնականներու, այլ հասուն պտուղը փափաքներու և նպատակներու, որոնք երկար ժամանակէ հետէ կը հասունանային մեր նախահարց միտքերուն մէջ, Կ'ըսեմ մեր նախահարց — ձեր և մեր — վասն զի այս վաւերացեալ թարգմանութեան պատիւը կը պատկանի այժմու երկու ճիւղերուն անոր որ այն ատեն էր մի անբաժան Անգղիական ցեղը :

Աստուածաշունչը և Խողաղութիւնը

Մր. Պրայս Աստուածաշնչին մարդկային կեանքին և խորհուրդին վրայ ըրած ազդեցութեան նկատմամբ պերճախօս ակնարկէ մը ետեւ սապէս վերջացուց .

Հոս խօսելով Ամերիկացի ունկնդիրներու, կըրկին պիտի խնդրեմ ձեզմէ միտք բերել խորունկ նշանակութիւնը այն թուականին երբ Անգղիերէն Աստուածաշունչը երեւան եկաւ : Այն ատեն կար մէկ Անգղիացի ազգ միայն : Այդ ժամանակէն ետեւ բաժնուած է ան, բայց այս Անգղիերէն թարգմանութիւնը սիրական ստացուածքն է Ամերիկացւոց, ոչ նուազ քան անոնց որոնք տակաւին կը բնակին հին բնավայրին մէջ : Մեր ամէնուն անոր հանդէպ ունեցած հասարակ մեծարանքը եղած է օղակ մը բոլոր Անգղիախօս ժողովուրդներուն մէջ : տեղ, որոնք կը բնակին չորս մեծ երկիրներու

մէջ, եղած է զօրութիւնը՝ որ եւս քան զեւս աճած է և ակներեւ ու թանկագին է, վասն զի հին թիւրիմացութիւններուն և պայքարներուն յիշատակութիւնները ջնջուած են խորունկցած՝ միութեան գիտակցութեան և առ մարդկային սեռն բարձրագոյն պարտականութեան զգացման մէջ։ Ծործ թագաւորին պատգամին մէջ, զոր ձեզի կարգադրի այս երեկոյ, Անգղիերէն թարգմանութիւնը իրաւամբ կը կոչուի «մեր հասարակաց ժառանգութիւնը»։ Այնպիսի ժառանգութիւն՝ ինչպէս եղբայրներ կրնան վայելի իրրեւ հասարակաց ստացուած, իւրաքանչիւրն ունենալով ամբողջը և իւրաքանչիւրն ուրախանալով որ միւսները իր ունեցածէն պակաս չունին։ Այն է ժառանգութիւն մը՝ զոր կրնանք լաւագոյնս զործածել ցուցնելով մենք մեզ տոգորուած ուսուցանելու այն ոգով զոր կը պարունակեն Աւետարանները։ Սրբազան խօսքերը որոնք կը պատուիրեն խաղաղութիւն և բարեացակամութիւն մարդոց մէջ, կեցած են այս գիրքին երեսներուն մէջ իրրեւ անգուլ բողոք որ կ'ուղղուի բոլոր ազգերուն ընդդէմ ատելութեան և ընդդէմ կոխի, որ ատելութեան ծնունդն է։ Բողոք՝ որ երբեմն չի լսուիր կիրքի վայրկեաններու մէջ, բայց երբեք չի լռեր, և հիմա այս մեղմագոյն դարուն մէջ կը հասնի, ինչպէս կը յուսանք, աւելի ուշադիր ականջներու։ «Իմէն երկիր ելաւ անոնց հնչիւնը ու մինչև աշխարհի ծայրը անոնց խօսքը»։ Մեր երկու ժողովուրդները ամէնէն աւելի բարեբաղդ կացութիւն ունին ցուցնելու համար թէ այս ճշմարտութիւնները կը պատուեն ինչպէս անունով՝ նոյնպէս և արդեամբ։ Յուսանք թէ տարին, զոր կը տօնախմբենք իրրեւ տարեդարձ մեծ դէպքի մը մեր կրօնական պատմութեան մէջ, պիտի յիշուի նաեւ իրրեւ այն տարին որուն մէջ լուրջ հրաժարութեամբ մը պատերազմէ, իրրեւ իրենց վէճերը կարգադրելու միջոցէ, ունեցան երկու հզօր և մերձաւոր ազգեր, որոնք չնորհակալ են Աստուծոյն այն լոյսին համար որ աւելի թանկագին է քան հաշտութիւնը և զօրութիւնը զոր ան տուած է և որոնք չնորհակալ են նաեւ գրեթէ դարէ մը հետէ տիրող խաղաղութեան համար։ Այսօրինակ հրաժարում մը թերեւս աւելորդ երեւնայ երկու ազգերու մէջ տեղ որոնք հազիւ կրնանք խորհիլ թէ հաւանական պիտի ըլլայ որ երբեք զիմեն այդ դժնդակ միջոցին, պատերազմին։ Բայց օրինակը մեծ և տեւական նշանակութիւն պիտի ունենայ բովանդակ աշխարհի, վասն զի պիտի նշանակէ թէ ազգերը հոսակ ուրեմն պիտի ջանան բարձրանալ Քրիստոսի վարդապետութեանց մակարդակին։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿՐՕՆԻ ԴԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Կ'այրինք այնպիսի ժամանակի մը մէջ, ուր սկեպտիկ զաղափարներու հոսանք մը կ'առնէ կը ասնի մեզ դէպի յոռետեսութիւն։ Սկեպտիկի համոզումներով, ժխտական սկզբունքներով տոգորուած անհատներ կը պնդեն թէ Քրիստոնէութիւնը և գիտութիւնը իրար կը հակասեն, թէ Յիսուսի կրօնը երբեք ազդած չէ մարդկութեան բարեբերուն ազնուացման վրայ։ Սակայն գիտնալու է որ այդպիսիները կը պատկանին մարդկութեան այն դասակարգին, որ սովորած են քիչ ուսումնասիրել քաղաքակրթութեան ընթացքը, և ընթացքին խորունկ իմաստասիրութիւնը։ Երբ ուսումնասիրենք անցեալ դարերու պատմութիւնը, անոր մէջ ներկայ քաղաքակրթութեան ստուերը միայն կը տեսնենք, բայց ինչո՞ւ։ — Վասն զի Քրիստոնէական կրօնի ծագումէն ի վեր մարդկային ազգը զարգացման այնպիսի փառաւոր փուլերէ անցած է, որ իրաւամբ կրնանք ըսել թէ անիկա եղած է մարդկային սեռին յառաջացման սատարող մեծագոյն ազդակը։ Ասիկա ճշմարիտ իրողութիւն մ'է թէ՛ անհատական, թէ՛ ընտանեկան և թէ՛ ընկերական կեանքի մէջ։

Եզրպտոս, որ քաղաքակրթութեան օրրանը եղաւ, Յունաստան, որ առողջ փիլիսոփայութեան ու գեղարուեստի մայրը եղած կը նկատուի, այնչափ զարգացում չունեցան ու զեռ պիտի չկրնային ունենալ, քանի որ մարդիկ տակաւին քարէ ու փայտէ չինուած անխօս չաստուածներու բազմին ստիճակ պաշտօն ու զոհ կը մատուցանէին։ Բանի որ իրենց պաշտումի զխաւոր առարկաներն էին վերը կապոյտ հորիզոնին վրայ բլրերբանդ ճաճանչներով չքեղափառ արեւը, ասորին կենդանիները, տեղ մը խորհրդաւոր չընկնէրով խշրտացող ծառերը։ Իրաւ որ կրօնի գաղափարը շատ մը մանուածապատ ու կնճռոտ փուլերէ պէտք էր անցնէր մինչև որ մարդ կարենար հասնիլ այդ իտէալ կրօնին։ Սակայն սա ալ իրողութիւն մ'է թէ ազգեր ալ եղան որ Քրիստոնէութեան մէջ ծնելով հանդերձ «Սաւարը լոյսէն աւելի սիրեցին», այս կերպով այդ նուիրական կրօնը անոնց վրայ աւելի քիչ աստիճանաւ ազդեց քան անոնց որոնք կոչուած էին ճշմարիտ գործադրողներն հանդիսանալ Սիրոյ կրօնին։ Թերեւս եզրպտացիք ու Յոյները շատ աւելի մեծ քաղաքակրթութիւն մը պիտի արտադրէին իրենց ծոցէն, եթէ Քրիստոնէական դարաշրջանին մէջ ապրած ըլլային, վասն զի պատմութենէն կը հասկնանք թէ այդ ազգեր իրենց

նկարագրով, խառնուածքով և հոգեբանական առանձնայատուկ ընդունակութիւններով շատ աւելի մեծ յարմարութիւն ունէին այսպիսի տիպար կրօնի մը դրօշին տակ մանկու, քանզի այդ հնազոյն և խաւարակուռ դարերուն մէջ իսկ հոգեռանգ փրկաւորութեամբ մը ունէին վսեմ կրօն մը ձեռք ձգելու համար, լաւ գիտնալով թէ իրենց գոյութիւնը վտանգուած էր փուճ կրօնի մը ծառայելով: Այնպէս որ Սոկրատէ մեծ իմաստասէրը՝ քաջ հասկցած ըլլալով ճշմարտութիւնը, ըսաւ, «Եթէ դերադոյն էակ մը չայցելէ աշխարհ, համայն մարդկութիւնը դէպի յաւիտեանական անկում կը գիւնէ»:

Երբ կը կարդանք անցեալ քսան դարերու պատմութիւնը, որուն ընթացքին մարդկութեան մեծ մասը Նազովրեցիին կրօնը ընդունեց, կը տեսնենք թէ անոնց նկարագրին և ընդհանուր վիճակին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը երեւցաւ: Դարձեալ երբ ուսումնասիրենք եկեղեցական պատմութիւնը, անոր մէջ պիտի տեսնենք հայրապետներ և մարտիրոսներ, որոնք բարոյականութեան այնպիսի բարձր մակարդակի մը հասան որ մինչև իսկ հեթանոս բարոյախօս զիւցազներէն գերազանց զիրք մը բռնեցին: Շատ մը առաքինութիւններ երեւան եկած չէին այս հրաշալի արեգակին մեր երկրագունդը ողջունելէն առաջ, նկարագրի ազնուութիւնը անձուկ սահմանի մը մէջ կը գտնուէր: Հին և նոր բարոյախօսներ ի զո՛ւր պիտի ջանային այսպիսի վսեմ գաղափար մը յղանալ և ապրիլ: Հոգեկան և գիտական անթիւ ճշմարտութիւններ յաւիտեանապէս թաղուած պիտի մնային անհունութեան խորը:

Սակայն, փառք Աստուծոյ որ այդ լուսատու արեգակին լուսաւոր ճառագայթները չուտով ճեղքեցին փոքրութեան մութ ու մռայլ ամպերը չուտով լուսաւորեցին մարդկութիւնը: Այս հրաշագործ յայտնութենէն վերջն է որ մարդիկ տակաւ առտակաւ կը սկսին վերլուծել կեանքն ու վերահասու կ'ըլլան Բնութեան փառայեղ սքանչելիքներուն: Ասկէ վերջն է որ մարդկային ազգը կը թեւակոխէ քաղաքակրթութեան աւելի բարդ ու բեղուն շրջաններու մէջ, և օր քան օրէ գէպի ազնուացում կը գիւնէ, կատարելութեան նախանձելի բարձունքները կը նկրտի հասնիլ: Բնական և բնազանցական անծանօթ բնազաւառներ կը թեւածէ իր բուն տենջերուն գոհացում տալու համար: Ասկէ աւելի բարձրագոյն վերադարձում մարդ կրնայ ակնկալիլ սուտ և նիւթապաշտ կրօններէ:

Արդեօք կրնայի՞ք երեւակայել աշխարհի վիճակը, երբ մարդկութիւնը տակաւին նիւթապաշտ իմաստասիրական վարդապետութեանց կը հետեւէր:

Ինչ քառասոյին վիճակ, ինչ անբնական կարգուսարք բնաանեկան յարկերու և ընկերական հաստատութիւններու: Դիտեցէ՛ք այն բնաանեկան յարկը, որուն մէջ այս սուրբ կրօնին փափուկ ծաղիկը թառամած է: Արդեօք կարելի՞ է զայն ընտանիք կոչել: Քննեցէ՛ք, ով հակակրօն պայքար մղողներ, այն կառավարութիւնը որուն մէջ բնաւ գոյութիւն չունին սէրը, հաւասարութիւնը և արդարութիւնը որ նոյն նուիրական կրօնին ծնունդներն են, արդեօք կարելի՞ է զայն կառավարութիւն անուանել: Այլպիսի կառավարութիւն մը փոխանակ տառապող ազգի մը ռահվիրան ըլլալու՝ զանկաւ գէպի յաւիտեանական կորստեան խորխորատը կ'առաջնորդէ: Նայեցէ՛ք այն ընկերական հաստատութիւններուն, որոնց մէջէն ի սպառ ջնջուած են ճշմարտութեան սկզբունքները, արդեօք կարելի՞ է զանոնք օգտակար հաստատութիւններ անուանել:

Հակառակ այս բոլոր իրողութիւններուն, երբ այն անհատը, ընտանիքը, կառավարութիւնը և ազգը որ Քրիստոսի կրօնէն ազգուած յառաջ կ'երթայ՝ անխուսափելիօրէն պիտի բարգաւաճի իր կեանքի ընթացքին մէջ. վսեմ գի քաղաքակրթական հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ այն ազգը, որ զարգացումի նպաստաւոր միջավայր մը կը գտնէ, անդիմադրելիօրէն կը յառաջանայ թէ՛ բարոյապէս և թէ՛ մտաւորապէս: Ասիկա շատ մը ընկերաբաններու և պատմագէտներու խորունկ համոզումն է: Եւ անշուշտ բարձրագոյն դիրքերու հասնելու ամէնէն լաւագոյն միջավայրը Քրիստոնէութիւնն է: Զի անիկա մարդկային կեանքին մէջ մեծ յեղաշրջում կը գործէ: Քրիստոս եկաւ և դարերու ընթացքը իրենց ճամբէն շեղեցուց, ինք ամբողջ աշխարհի գրականութիւնը խմբեց: Անկէ ներշնչուեցան ողջամիտ փիլիսոփաներ և ազատամիտ դրաղէտներ աւելի անաչառ կերպով իմաստասիրելու և բացատրելու համար մարդը և տիեզերքը: Քրիստոսի կրօնը գիտութեան, գրականութեան և արուեստին ներշնչող հոգին եղաւ:

Արդեօք ի՞նչ է պատճառը որ Զինաստան այս լուսաւորեալ դարուն մէջ տակաւին կը խորդայ տգիտութեան խաւարին մէջ: Զ՞ որ այս Աստուածային միջավայրէն զրկուած ըլլալուն համար: Փոխէ՛ Զինացիին Աստուածը և անոր տեղը սուրբ կրօնին կենսարար սերմերը ցանէ անոր մէջ, իսկոյն Զինաստան պիտի սկսի վեր ելլել քաղաքակրթութեան սանդուխէն: Ուրեմն, տրամաբանօրէն կը հետեւի թէ Քրիստոնէութիւնը մեծ յեղաշրջումներ գործեց և տակաւին կը գործէ աշխարհի թատերաբեմին վրայ իբր տիպար յեղափոխիչ ազդակ

մը : Եւ ներկայ ամբողջ քաղաքակիրթ եւրոպան անոր կը պարտի իր զարգացումն ու բարւոք վիճակը : Այո, մեծ եղած է Քրիստոնէութեան դերը քաղաքակիրթութեան մէջ : Պ. Յ. ՏԵՐ ՊՈՂՈՍԵԱՆ Մ. Ազիզ

ԱՆԳՂԻՈՅ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

Յուլիս 13ին Քարնարվոն Դղեակին մէջ տեղի պիտի ունենայ Ուէյլսի իշխանը իր աստիճանին յատուկ նշանադրեստներով զգեստաւորելու պաշտօնական արարողութիւնը : Թագաւորը և Թագուհին այդ օր իրենց իրանտաւրած այցելութեանէն Մեծ Բրիտանիա պիտի դառնան, և չոգեկառքով Հոլիհէտէ Քարնարվոն պիտի երթան, ուր զանոնք պիտի դիմաւորէ 10,000 զինուորներէ կազմուած զօրաբանակ մը : Գահաժառանգ իշխանն ալ պիտի ընկերանայ անոնց, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հետեւորդներ և պալատական պաշտօնեաներ :

Կ'ըսուի թէ այս արարողութիւնը Ուէյլսի մէջ առաջին անգամը ըլլալով պիտի կատարուի, ինչպէս նաեւ այնչափ փառաւոր ըլլալով առաջին անգամ տեղի պիտի ունենայ : Այս աստիճանի տըլլութեան արքայական հրովարտակը կը յայտարարէ թէ Գահաժառանգը պիտի ստանայ պատուոյ նշաններ, սուր պիտի կապուի անոր մէջքը, մասնաւոր զիւանոց պիտի դրուի, մատին մատանի պիտի անցուի և ձեռքը իշխանութեան ոսկիէ գաւազան պիտի դրուի : Հանգուցեալ թագաւոր էտուրըտ է : մէկ ամսու էր, երբ Ուէյլսի իշխան անուանուեցաւ : Բայց անոր մայրը իր պղտիկին մէջքը սուր կապել չտուաւ, ոչ ալ իշխանական գաւազան դնել տուաւ անոր պղտիկ մատնէրուն մէջ : որովհետեւ տարակոյս չկայ թէ մանուկը զայն ձեռքէն պիտի ձգէր՝ եթէ ձեռքին չկապուէր : Ծորձ թագաւոր ոչ միայն անձամբ ըրած է կարգադրութիւնը իր զաւակին գահաժառանգ կարգուելուն, այլ Ուէյլսի նշանադրեստն ու զինանշանը փոխած է Սաքսոնեանին հետ, այս արարողութեան առիթով : Ան իր երկրին տարբեր մասերը տեղական առանձնաշնորհումներով պաշտօնապէս ճանչնալու քաղաքականութեան կը հետեւի : Ու այս կը յայտնէ իր թագադրութենէն անմիջապէս ետքը Իրլանտա այցելելով, անկէ ետքը զաւակին գահաժառանգ անուանման առիթով Ուէյլս կենալով, ու անկէ ետքն ալ իր գահակալութիւնը յայտարարելու համար Հնդկաստան ճամբորդելով :

Ներկայ Ուէյլսի իշխանը այս աստիճանին բարձրացողներուն քսաներորդն է, առանց հաշուելու Մէյրին և Էլիզապէթը, որոնք Հէնրի Ըրի ձեռամբ Ուէյլսի իշխանութիւններ անուանուեցան, բայց անոնց ոչ մէկուն համար ալ Ուէյլսի մէջ պաշտօնական արարողութիւն չկատարուեցաւ :

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Մեր ընթերցողներու համակիր հետաքրքրութեան համար շնորհակալութիւն յայտնելով կը շարունակենք մեր «Հայ Կեանք» Աւետիքի մէջ, զոր ընդհատած էինք ողբացեալ Մր. Ալէնի դառնադէտ մահէն ի վեր :

Ոչ մէկ երեսփոխանական ժողով իր օրակարգի խնդիրները յաւերժացնելու այն բարի սովորութիւնը չունի, ինչպէս մեր Ազգ. Երեսփ. Ժողովը : Սահմանադրութեան հոչակուելէն քանի մը ամիսներ ետքը կարգ մը ազդային և մասնաւոր խնդիրներ օրակարգի մէջ ներմուծուեցան զիտակցաբար կամ անգիտակցաբար անուծանելի մնալու համար : Սահմանադրական ազատ երկրի մը մէջ ազգասիրութիւնը կամ հայրենասիրութիւնը ոչ մէկ անձի, ոչ մէկ կուսակցութեան մենաշնորհն է : ամէն անհատ, ամէն կազմակերպութիւն իր կարողութեան չափով, իր ըմբռնումներուն համաձայն պէտք է սատարէ իր ազգին և հայրենիքին բարօրութեան և յառաջդիմութեան : Սակայն խնդիրներ կան, որոնց մասին Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովին անդամները իրենց պարտականութեան կամ կոչումին բերումով չեն կրնար տարբեր կարծիքէ ըլլալ : Ինչ պիտի ըսէին Օսմ. և րեսփոխանի մը, եթէ իր հայրենիքը ծաղկման և զարգացման լաւագոյն շաւղին մէջ տեսնէր և ասով հանդերձ կամենար որ լոռնակալ և յետադէմ դրացի պետութիւն մը յափշտակէր զայն, Կարեւր է այսպիսի խնդրի մը մէջ տարբեր կարծիք ունենալ : Իրեւ Օսմանցի մեր պետական քաղաքականութիւնը կրնանք երկու որոշ մասերու բաժնել արտաքին և ներքին քաղաքականութիւն : Ներքին խնդիրներու նկատմամբ մասնաւոր կարծիքներու տարբերութիւններ միշտ գոյութիւն ունեցած են և պէտք է ունենան, բայց արտաքին քաղաքականութեան մէջ ո՞ր ճշմարիտ Օսմանցին օտար պետութեան մը մեր երկրին դէմ ըրած ոտնձգութիւնը, մեր իրաւունքներուն ընդարարումը պիտի պաշտպանէր : Գուցէ ոչ մէկ ազգ Օսմ. կայսրութեան մէջ չի կրնար այնչափ պարծենալ սա սկզբունքով թէ իր ազգայնական և Օսմանցիական զգացումները այնքան ներդաշնակ, այնքան իրարու սերտիւ ձուլուած են որքան կրնան Հայերը : Ծշմարիտ ազատ Օսմանցիութեան և ճշմարիտ Հայ ազատ ազգասիրութեան տենչերն ու փափաքները երբեք չեն կրնար իրարու հակասել եթէ ուղիղ ըմբռնութիւն : Այս իրողութեան բացայայտ ճշմարտութիւն մը ըլլալը չնշտելէն ետքը չենք կրնար սակայն ուրանալ որ ամէն մէկ Օսմ. ազգութիւն ունի իր ներքին և արտաքին կամ յարաբերական խնդիրները պետութեան և միւս եղբայրակից ազգերու հետ : Հայուն չափ սահմանադրանուէր, Հայուն չափ ազատութեան զիցուհիին մոզքեան

գոհարերութիւն մատուցանող ազդ մը պէտք էր որ ամէնէն աւելի օգտուէր այն Սահմանադրութեան բարիքներէն, որուն համար իր բաւարարող զաւակները զոհած և իր ամբողջ տնտեսական բարօրութիւնը վրայ տուած է: Կարելի է այս ահնկալութիւնները հաշտեցնել մեր այժմեան իրական կեանքին հետ: Օսմ. կայսրութեան Հայկական նահանգներուն մէջ դեռ կը շարունակուի միջնադարեան աւատական բռնակալութիւնը իր ամէնէն սոսկալի և ժողովուրդին համար աղետաբեր ձեւերով: Մարդկային կեանքը հոն դեռ արժէք մը չունի կարգ մը աւազակներու համար, որոնք անպատիժ կողոպտելու և ոչնչացնելու վարժուած են այն ամէն բաները որ մարդու մը համար թանկագին ու նուիրական են: Ամբողջ Հայութիւնը իր ճնշուած թուրք ու Բուրջ եղբայրներով միշտ պատրաստ է սահմանադրական երկրի մը անվայել այս բռնակալութեան վերջ մը տալու համար կառավարութեան օգնելու: Մեր կառավարութիւնը սակայն իր ներքին քաղաքականութեան ամէնէն մեծ սխալը բնաւ սահմանադրական կարգեր ներմուծել աշխատելով ամէնէն առաջ Ալպանիոյ մէջ, ուր աւատապետները զրացի Եւրոպական պետութեանց հովանաւորութիւնը կրնային գտնել շատ շուտով, նաեւ մինչեւ Արաբիոյ խորերը ահազին բանակներ զրկեց նոյն նպատակով՝ փոխանակ արդէն Հայկական ջարդերու միջոցին վարկաբեկ եղած և ոչ մէկ Եւրոպական տէրութեան համակրութիւնը վայելող Բուրջ բռնակալ աշխրէթապետներէն սկսելու մաքրագործումը, որով խաղաղ Օսմ. բնակչութիւնը անոնց աւազակային քմահաճոյքներուն և շահատակութեանց դործիք դառնալէ պիտի ազատէր: Հազար փաշայի դահլիճը դեռ քայլ մըն ալ առաջ գնաց և Հայ, Թուրք և Բուրջ բնակչութեան զխուռն կատարեալ փորձանք եղող այս ցեղապետները Ռուսական խաղախներուն պէս կազմակերպել ուղեց, այսինքն անոնց ձեռքը կառավարական ղէնք տուաւ որ հայրենիքին սահմանադրութիւնը պաշտպանեն օտար թշնամիներու դէմ: Չենք գիտեր թէ կառավարութիւնը մինչեւ այժմ ի՞նչ օգուտ տեսաւ այս ցեղապետներէն, որոնք աւազակաբարոյ են. բայց սա գիտենք թէ կառավարութիւնը պէտք էր զանոնք ցրբուէր Թուրքիոյ բոլոր սահմանադրութիւններուն վրայ, ինչպէս Ռուսիա իր խաղախները Մանչուրիոյ դաշտերէն սկսեալ մինչեւ Կարբաթեան լեռներն ու Օսմ. ու Պարսկական սահմանադրութիւնները կը զրկէ, և ոչ թէ իրենց հայրենիքին մէջ զինուած վիճակով կը թողու, մահաւանդ անոնց նկարագրին քաջ ծանօթ ըլլալէն ետքը: Երանի՜ թէ կառավարու-

թիւնը իր այս ընթացքին համար ապագային զըջալու արդար պատճառներ բնաւ չունենայ:

Մեզի համար ամէնէն աւելի կենսական կարեւորութիւն ունեցող իրողութիւնը սա է թէ այսօր դեռ հին բռնակալ ընտրութիւն երեսէն նահատակութեան Հայ Օսմանցիներէն հարկը հազարաւոր անձեր դեռ իրենց քաղաքացիական տարրական իրաւունքներուն չկրցան վերջնականապէս տէր դառնալ, Հողային հարցը և կեանքի ու պատուի ապահովութեան խնդիրը չլուծուեցաւ դեռ Անատոլիոյ այս դժբախտ նահանգներուն մէջ: Հանրօգուտ շինութեանց վերաբերեալ խոշոր ծրագիրներ, որոնք տարիներէ ի վեր կ'ըսողեցնեն մեր սահմանադրական կառավարութիւնը, խորհրդարանական այս շրջանին մէջ ալ դժբախտաբար չիրականացան և վերոյիշեալ նահանգներու բնակչութեան զարգացման և յառաջդիմութեան համար բարի փափաքներէն զատ իրական արդիւնք մը դեռ ձեռք չբերուեցաւ: Այս խնդիրները բնականաբար մեզի համար կենսական կարեւորութիւն ունին, և մեծ յոյս ունէինք որ Սահմանադրութեան չնորհիւ մեր վերաբացուած Ազգ. Երեսփ. Ժողովը ալ մեր գոյութեան վերաբերեալ այս խնդիրներուն կենսական կարեւորութիւն տար և հոն եղած իւրաքանչիւր կուսակցութիւն մոռնար իր բոլոր կողմնակի ձգտումները՝ երբ հարցը այս խնդիրներուն շուրջ դառնար Բայց Ազգ. Երեսփ. Ժողովի վերջին նիստը կատարելապէս յուսախար բնաւ մեզ: Ստամպուլեան էֆ. ճառը, որքան ալ քննադատելի կողմեր ունենար, կեանքի իրական պահանջի մը, այսինքն յարաբերական այս կենսական հարցին շուրջ համերաշխութեան և միութեան պէտքը կը զգացնէր: Մենք կ'ապաստենք որ մեր բոլոր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները մոռնալով կուսակցական հաշիւներ՝ իրենց յայտարարութիւններով ոյժ պիտի տային վարչութեան և ցոյց պիտի տային կառավարութեան և այլոց թէ այս խնդիրը Հայ Օսմանցիներուն համար գոյութեան խնդիր մը ըլլալով՝ կարծիքի որեւէ տարբերութիւն չէին կրնար ունենալ: Յուսախար եղանք. իրականութիւնը ցոյց տուաւ մեզ որ մեր երեսփոխանական կուսակցութիւնները ազգային գոյութեան հետ առնչութիւն ունեցող խնդիր մը անգամ իրենց կուսակցական անձկամիտ հաշիւներէն բարձր չեն կրնար դասել, գոնէ մէկ օրուան համար: Բայց յուսահատելու պէտք չունինք. հարկաւ այս քաղաքական տհասութեան պիտի յաջորդէ օր մը քաղաքական հասունութիւնը, և այն ատեն պիտի կարենանք մենք աւելի օգտակար ըլլալ թէ՛ մեզ և թէ՛ Օսմ. ընդհանուր հայրենիքին:

Հ. ՄԱՍԻՍԿՈՆԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Հեռագրալուրեր. Լոս-Անջելես, Պերմանթ Թափ-
այլ Մոլեյն Փոսթ և այլ Գերման թերթեր չարաթ
ստիպուեցան հրատարակումէ դադարիլ տպագրական
մեքենավարներու գործադուլի մը պատճառով: —
Իտալիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը
չըջարեցականով մը Իտալական բոլոր դեսպաննե-
րուն ու հիւպատոսներուն հաղորդեց թէ 1910ին
լրացող յիսնամեակին մէջ Իտալիոյ մահերու թիւը
հարիւրին 19 պակսած է, իսկ Հոսմի մահաթիւր
բաղդատմամբ ուրիշ քաղաքներու՝ հազարին 13
պակսած է: — Յոյս կը յայտնուի թէ Իտալիոյ հա-
սոյթի առաւելութիւնը, որ այժմ 47 միլիոն ֆրանք
է, մինչեւ տարեկուս 125 միլիոնի պիտի բարձրա-
նայ: Երեսփ. Ժողովը ընտրական բարենորոգման
կառավարական ծրագիրը սկզբամբ ընդունեցաւ: —
Եգիպտոսի Անգղիական արտասովոր պատուիրակ
Սըր Էլտըն Կորսթ ծանր հիւանդ է: — Պապին ա-
ռողջական վիճակը դարձեալ հոգ կը պատճառէ յո-
գացաւին կրկնուելուն համար: — Յունաստանի
Բումանական նորընտիր դեսպան Մ. Ֆլորէսթո անց-
եալ ուրբաթ իր յանձնարարագրերը մատոյց Եոր-
կիոս թագաւորին: Ն. Վեհափառութիւնը վաւե-
րացուց բարեփոխեալ սահմանադրութիւնը և Սբ.
Փրկչի պատուանշան տուաւ Ազգ. Ժողովի ատե-
նապետին: — Կարմիր Խաչի ընկերակցութեան
հիմնադիր Հանրի Տիւնան, որ 1901ին Նոյեմբերին
95,000 ֆրանքի մրցանակն ստացաւ, մեռած է՝ այդ
գումարը ամբողջովին Զուլիցերիոյ բարեփոխական
հաստատութիւններուն նուիրելով: Նուիրատուն
հարուստ չէր բնաւ: — Իբաւարարական դաշնագրի
մը կնքման համար Ամերիկայի և Ճափոնի բա-
նակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ են: Դաշնագրին
հիմերը Ֆրանքեանդիականին համանման պիտի
ըլլան: — Անցեալ շաբթու Ֆիլադելֆիոյ նաւագոր-
ծարանէն ծով իջուցուեցաւ 26,000 տակառաչափ
տարողութեամբ հսկայ տրէտնոթ մը, որ Ալթաւա-
հետ աշխարհի ամենամեծ մարտանաւերէն մին պի-
տի ըլլայ: — Անցեալ շաբթու գործադուլ հռչակե-
ցին Լիվըրքուլի նաւազները և Պրուսէի ու Ամս-
թէրամի նաւազներու միութիւնները: — Անցեալ
երեքշաբթի օդաչուութեան մրցում մը սկսաւ Պեր-
լինի մէջ ահադին բազմութեան ներկայութեամբ:
Մրցակիցներէն մին ուղեգծին առաջին կայարանին
(Մակտեպուրկ) մէջ ինկաւ, միւսներէն հինգը ան-
փնաս հասան Շվեյնին: Երկուքը հակառակ տիրող

մշուշին հասան երրորդ կայարանը (Համպուրկ),
իսկ 8 մրցակիցներուն 7ը հասան չորրորդ կայա-
րանը (Քիլ): — Կիրակի սկսաւ օդանաւորական
ուրիշ մրցում մը, որու նպատակն է Եւրոպայի
չըջանն ընել: Փարիզ-Լիէժի առաջին արշաւին
մասնակցեցան 41 օդաչու և Մ. Վիտառ Լիէժ ժա-
մանեց, ուրիշ մը ծառի մը զարնուելով ինկաւ ու
մեռաւ: Դարձեալ ուրիշ մը ահուելի անկումով մը
մեռաւ: Իսի-լէ-Մուլինօէ ալ կը ծանուցուի օդա-
նաւի մը հրկիզումը, որու միջոցին ամխացած է
օդաչուն: — Մեքսիքոյ երկրաչարժի ցնցումները
կրկնուեցան: Անցեալ շաբթու Սանթաքուզինա
նահանգին մէջ 11,000 տուն կործանեցան և մեռ-
եալներու համագումարը պաշտօնապէս իբր 1,500
ներկայացուեցաւ: — Շաբաթ Փեթրոպուրկի դի-
տարանին շարժագիրը սոսկալի շարժ մը ցոյց տուաւ,
որու կեդրոնը Կովկաս կը կարծուի: Պրուսէի դի-
տարանն ալ նշանակեց 9,100 հզմթ. հեռաւորու-
թեամբ երկարատեւ երկրաչարժ մը, որ կը կար-
ծուի թէ Ճափոնի մէջ պատահած է: — Ֆրան-
սայի Արտաքին գործերու նախարարը Մարոքի
խնդրին վերաբերեալ հարցապնդումներու պատաս-
խանեց թէ կառավարութիւնը երբեք չեղած չէ Ալ-
ճէզիրասի համաժողովով զծուած ուղեգիծէն,
Ապանիոյ բողոքած է անոր ընթացքին համար, և
թէ պէտք բանակցութիւնները դեռ չեն աւարտած,
վստահ է թէ սիրով պրտի վերջնան: Ապա վըս-
տահութեան քուէ պահանջեց, որ տրուեցաւ 77ի
դէմ 343 ձայնով: — Գերման Կայսրը Յուլ. 3ին
Սքանտինաւիա պիտի ուղեւորի: — Ֆրանսայի Նա-
խագահը և Սերպիոյ Թագաւորը պատուանշաններ
և ինքնագիր նամակներ փոխանակեցին: — Կիրակի
սկսան Պուլկարիոյ Ազգ. մեծ Ժողովին ընտրութիւն-
ները: Եւ ընտրուեցան 355 կառավարական, 42 հոգա-
գործական, 6 ընկերվարական, 5 ազատական, 4 ար-
մատական, 4 Սթամպուլիական, 2 ռաբկալար, և 8ը
համեմատականի մնացին: — Աւստրեան Խորհրդարա-
նի անդամներուն 447ը վերջնապէս ընտրուեցան:
Պարտեալներուն մէջ կը գտնուին Առեւտրական
նախարարը և Երեսփ. Ժողովի նախագահը: —
Մարոքի Սուլթանը, Մուլա Հաֆիդը, թեկնածու Մուլա
Զինի ներում չնորձած է Զօր. Մուանիէի միջնոր-
դութեամբ: — Փորթուկալի Սահմանադիր Ազգ.
Ժողովը երկուշաբթի Հանրապետութիւն հռչա-
կեց շնջմամբ թագաւորութեան և վտարմամբ
Պրականցա Հարստութեան: Ուսէ դէպք չպա-
տահեցաւ: — Պարսկաստանի Խնամակալը, որ
յանկարծ փախաւ Թէհրանէ, նամակով մը ը-
սած է թէ առողջական պատճառով կը մեկնի:

Բայց կը կարծուի թէ Խորհրդարանէն օժանդակութիւն չգտնելուն համար կը մեկնի: — Սան Ֆրանսիսքօի Թրանսական գաղութը, որ 10,000 անդամէ կը բաղկանայ, որոշած է հրապարակի մը վրայ արձան մը կանգնել ի պատիւ Վիքթոր Իւկօի:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Կայսեր ուղեւորութիւնը. Վեհ. Սուլթանը անցեալ հինգշաբթի գիշեր Փրիշթինայի մէջ անցուց, Հետեւեալ առաւօտ կանուխ մեծ հանգէսով ուղեւորեցաւ Գոստովայի Դաշար, ուր կը գտնուի Խիւտավէնտիկեարի դամբարանը: Հոն խմբուած անհամար բաղմութեան մը, որ մինչեւ 200,000 կը հաշուուի, ժամերով խօսեցաւ Մերակուտական Իսմայիլ Հազզը էֆ. և բացատրեց Վեհապետին, հայրենիքին ու Սահմանադրութեան հաւատարիմ մնալուն ներկայ և ապագայ օրհնութիւնները: Կայսեր հետեւորդ ու տեղացի կրօնաւորներ ալ ունկնդիր ժողովըրդին մէջ պտտելով կրկնեցին Սուլթան Մուրատ Խիւտավէնտիկեարի յորդորները: Կէսօրէ քիչ առաջ սկսաւ ուրբաթի աղօթքը առաջնորդութեամբ Հազզը էֆ.ի, որ յետոյ ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Սուլթանին համար և անհամար բաղմութիւնը ձայնակցեցաւ խանդավառ «ամէն»ներով: Յետոյ Վարչապետը Կայսեր անունով կարգաց սա յայտարարութիւնը. «Այս նուիրական վայրին մէջ նորէն կը կրկնեմ ուխտս՝ Օսմ. տէրութեան փառքին ու զարգացման համար կեանքս նուիրելու մասին: Հոս անցեալ տարի արիւնհեղութեան մեծ աղէտներ տեղի ունեցան եղբայրներու միջեւ, ինչ որ մեծ ցաւ տուաւ սրտիս: Վստահ եմ Ալպանացի զաւակներէս սխալ ճամբու հետեւածներուն հաւատարմութեան վրայ հանդէպ իրենց Վեհապետին ու տէրութեան: . . . Հետեւաբար ընդհ. ներում կը հռչակեմ քաղաքական յանցաւորներու համար: Կը փափաքեմ որ այլեւս արեան դատեր տեղի չունենան Ալպանացի զաւակներու մէջ: Այդ կարգի դատեր աւարտելու համար գումար մը տուած եմ և կը յուսամ թէ Աստուած պիտի ընդունի աղօթքս, որ սա է թէ ամէն ոք այսուհետեւ կատարեալ միաբանութեամբ ու եղբայրակցութեամբ աշխատի հայրենիքին զարգացման համար:» Այս յայտարարութիւնը Ալպաներէնի թարգմանուեցաւ և Վարչապետն իր կողմէ ևս յորդորներ աւելցուց՝ չար խաբեքներէ զգուշացնելով ունկնդիրները և վստահացնելով թէ ամէն ինչ պիտի կատարուի իրենց երջանկութեան համար: Յետոյ Կայսրն այցելեց Խիւտավէնտիկեարի դամբարանը,

պաշտօնական ընդունելութիւն մը տուաւ Կայս. վրանին մէջ և Մէտրէսէի մը անկիւնաքարը դրաւ: Երեկոյն վերադարձաւ Փրիշթինայ Շաբաթ ուղեւորեցաւ Սէլանիկ, և մնաց հոն մինչեւ երեքշաբթի: Նոյն գիշեր ժամը կէսին Մանասթըր ուղեւորեցաւ, ուր տեղի պիտի ունենայ ուրբաթի աղօթքը Իսագիյէ մզկիթին մէջ, և այսօր պիտի սկսի վերադարձի ուղեւորութիւնը նախ ղէպի Սէլանիկ և անտի մայրաքաղաքս, ուր չքեղ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Ն. Կ. Վեհապետութիւնը ընդունելու համար: Կայսրը ամէն տեղ արքայավայել առատաձեռնութեամբ դրամական նուէրներ տուաւ բարեսիրական հաստատութիւններու և իր հաւատարիմ ժողովրդէն ալ անհամար նուէրներ ստացաւ:

Մայրաքաղաք. Բ. Դուռը իր դեսպաններուն ձեռամբ զեկոյց մեծ տէրութիւններուն թէ ներում չնորհուած է Ալպանացիներուն և խնդրեց Մոնթենեկրօի յանձնարարել որ այսուհետեւ իր երկրին մէջ ապաստան չտայ ապստամբներուն: Ապա Ձէթինէի Օսմ. դեսպանէն տեղեկացաւ թէ Ֆրանսական, Ռուս, Իտալական, Գերման և Աւստրիական դեսպանները այդ մտօք ծանուցագիր մը տուին Մոնթենեկրօի: Ընդհանուր ներումը Գոստովայի, Մանասթըրի և Շքոտրայի պատերազմական ատեաններուն կողմէ դատապարտուածներուն համար է: Անձնական դատի և ոճրի համար բանտարկուածները պիտի չօգտուին այս չնորհէն: Իսկ օգտուողները, երբ կրկին ոճիր գործեն, իրենց նախորդ յանցանքին ալ պատիժը պիտի կրեն: Փախըստականներուն ալ ներման հրատարակման թուականէն հաշուելով, Չամիս պայմանաժամ կը տրուի իրենց ղէնքերն յանձնելու և հնազանդութիւն յայտնելու համար: — Պաշտօնապէս կը զեկուցուի թէ Պայազիտ գաւառին մէջ Թուրքեւոքոս սահմանազըխի ընդհարման միջոցին Խազախներէ սպաննուած է միայն 1 ոստիկան զինուոր և վիրաւորուած է ժողովրդէն անհատ մը: Ռուս կառավարութիւնը հաւաստած է թէ պատրաստ է գոհացում տալ, երբ հաստատուի թէ Խազախներն են պատասխանատու: — Ատանայի ղէպքին համար ցմահ բերդարգելութեան և կամ 15ամեայ թիապարտութեան դատապարտուած 36 Թուրքերու ներում չնորհուեցաւ Կայս. ուղեւորութեան առիթով: — Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ այսուհետեւ մզկիթէ և գերեզմանոցէ երկու կանգուն հեռաւորութեամբ ու չրջապատով կառուածներ պիտի կրնան ոչ-Մահմետականներու փոխանցուի: — Որոշուեցաւ Յունիս, Յուլ. և Օզս. ամիսներուն մէջ կառավարական պաշտօնատուները կիրակի օրեր գոց պահել:

— Բոլոր դրամատուները որոշեցին մինչև Հոկ. 1 փակ մնալ ուրբաթ օրերս — Կովկասի Թուրքերու ուսումնական ինչ ինչ կէտեր ճշտելու համար համաձայնութիւն գոյացած է: — Ճանէթի Թուրքեր ֆրանսական սահմանադիրին ճշտման համար ալ քանակցութիւններ տեղի կ'ունենան: — Ձեռնհաս իշխանութեան վիճակագրին համաձայն անցեալ տարի շիճուկ ներարկուած է 109,947 անասուններու և անոնց միայն 249ը մեռած են, իսկ չպատուաստուած 86,366 անասուններուն 25.254ը մեռած են: — Տէօյէ Պանքի տնօրէն Մ. Հիֆթերի Բ. Դրան ըսած է, կ'ըսուի, թէ Գերմանիա պիտի չմասնակցի Անատոլի երկաթուղիներու ծրագրեալ փոխառութեան: Եթէ Անատոլի բարգաւաճման համար երկաթուղիի պէտք կ'զգացուի, այդ պէտքը կարելի է հոգալ Պաղտատի երկաթուղիի բազմաթիւ մասնաճիւղերով, երբ Օսմ. կառավարութիւնը գնէ նոյն երկաթուղիի բաժնեթղթերը:

Նահանգներ. Ալպանական արշաւախմբի շարժումներուն վրայ պաշտօնական լուր չկայ: Անձնատուութեան համար ծանուցուած 10օրեայ պայմանաժամը լրանալու մօտ է: Սակայն 2էթինէի լուրերուն նայելով՝ այդ պայմանաժամուն և խոստացուած ներման կարեւորութիւն ընծայող չկայ: Մոնթենեկրօ զինուորական իր պատգամութիւնները կը շարունակէ: Անցեալ չորեքշաբթի և հինգշաբթի կատաղի ճակատամարտներ մղուած են ապստամբներուն և զինուորներուն միջև Սէլչէի շրջակաները, և նոյն իսկ պահ մը զբաւուած են Սէլչիի միջնաբերդը, եկեղեցին, ևն: Հինգշաբթի դիշեր վաշտի մը վրայ յարձակած և ետ մղուած են Սէմ գետի աջակողմի ապստամբները, Երկուշաբթի յարձակած են պահականոցի մը վրայ և քանի մը զինուոր վիրաւորած: — Գոսովայի մէջ հրատարակուած ներման հետեւանքով Իւսկիւպէ արձակուեցան 107 Իսլամ և 134 ոչ-Իսլամ բանտարկեալ: Սէլանիկի մէջ ազատ արձակուեցան 82 հոգի և 11 մահապարտի և 18 ուրիշ բանտարկեալներու պատիժները թեթեւացուեցան: — Կը հերքուի սա զրոյցը թէ Կրետէի դատաւորները կղզեցի Իսլամները պիտի ընտրեն և յետոյ Շէյխիւ Իսլամը պիտի վաւերացնէ անոնց ընտրութիւնը: Տէրութիւնները դեռ աւարտած չեն իրենց բանակցութիւնները և չսպասուիր որ Ալպանական խնդրին լուծումէն առաջ տան իրենց պատասխանը: — Սէրէզի մէջ փաստարան Նուրի էֆ., որ քանի մը ընկերներով բողոքած էր ոստիկան զօրաց հրամանատարին դէմ, ցերեկ ատեն չարաչար գանա-

կոծուած է բազմամարդ փողոցի մը մէջ: — Արարիոյ մէջ Անգղիացի խուզարկու մը ձերբակալուած և Հոսէյտա զրկուած է բանտարկուելու համար: — Տր. Րիխթէրի ատեւանգիչները Էլասոնայի պաշտօնատուներ զրկուած նամակներով պահանջած են 50,000 ոսկի փրկանք, նաեւ 12 ժամացոյց, 12 մատանի, 1 մազէր ատրճանակ, 6 դաշտային դիտակ, 6 Ալպանական բաճկոնակ և 6 բարձր ֆէս: — Պիթլիսի կուսակալը որոշուեցաւ չհետանել իր շրջանակէն: — Ֆլորինայի մէջ աւազակներու խումբ մը պաշարուած է. երեքը սպաննուած են և մէկը այրած է կռուի միջոցին հրկիզուող տան մէջ: — Ըստ Վէսթէի Մայիսի մէջ Պուկարներու դէմ 32 ոճիր գործուած է Թուրքերու կողմէ ի Բումէլի: — Ատանայի կուսակալ ձէմալ պէյ Պաղտատի կուսակալ անուանուեցաւ աստիճանի բարձրացմամբ: — Մուշէ կը գրուի թէ կառավարութիւնն սկսած է ազդու ընթացք մը բռնել աւազակներու դէմ: Մուսա պէյ դեռ պատասխանած չէ հարցաքննութեան հրաւերին:

Աւետ. Ժող. Անցեալ հինգշաբթի Պարտիզակի Բարձրագոյն Վարժարանը 12 շրջանաւարտի վկայական տուաւ: Այս չորեքշաբթի և ուրբաթ Ատապղարի Հայուհեաց վարժարանին ու Պրուսայի աղջկանց վարժարանին ամսվերջի հանդէսները կատարուեցան: Առաջինը տուաւ 27 շրջանաւարտուհի, որոնց 10ը Ատապղարէ են, 5ը մայրաքաղաքէ, 2ը Պարտիզակէ և մնացեալը տան ուրիշ քաղաքներէ: Իսկ երկրորդը տուաւ 6 շրջանաւարտուհի, մին Յոյն: — Կիրակի Լանկայի եկեղեցիին շինութեան հրովարտակին համար գոհարանական պաշտօն մը կատարուեցաւ Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ: Նկարադրութիւնը դաշաթու պիտի երեւի թերթիս մէջ: — Քանի մը Մեհմաթի փոխարէն Պատ. Բ. Ճէճիդեան 47½ դահ. զրկած է Պանտրմա, Վեր. Յ. Արմաղանեան և Վեր. Բ. Տօնիկեան ալ 50ական դահ.: Վեր. Գ. Պաղտատարեան Արեւելեան Որբանոցի կողմէ 100 դահ. նուիրած է նոյն քաղաքին եկեղեցիին շինութեան համար:

Հայ Ժող. Ազգ. Ժողովի անցեալ ուրբաթի նիստը բոլորովին աղարդիւն եղաւ և անխառնակ վախճան մը ունեցաւ: Վարչութեան ատենապետը ատենական գործողութիւններու աւարտումէն ետեւ բերանացի պարզեց վարչութեան ծրագիրը, որ ընդունելի չատ կէտերու հետ քննադատութիւն հրաւիրող նորութիւն մը կը մուծանէր: Ապա հարկատահարութիւններու խնդրին համար կառավարութեան մօտ եղած զիմուններուն վրայ տեղեկութիւն տուաւ, որմէ հասկցուեցաւ թէ դեռ

չօչափելի արդիւնք մը ձեռք չէ բերուած : Այս առիթով առաջարկուեցաւ որ Ազգ. Ժողովը ինք ձեռնարկէ խնդրին և պատգամաւորութեան մը ձեռամբ բողոքէ կառավարութեան : Դադարէ մը ետեւ , երբ նիստը վերսկսաւ , անկարգապահութիւն ծագեցաւ և ատենապետն ստիպուեցաւ ժողովը փակել : Այս շարթու դարձեալ նիստ հրաւիրուած է : — Խառն Ժողովը նոյն օր որոշեց Տնտեսական Խորհրդի յղել սա հարցը թէ որքանոցի համար Պէպէքի մէջ գնելի ապարանքը որոշանուան պիտի փոխանցուի : Պաշտօնապէս տեղեկացաւ թէ Պիթլիսի կուսակալը գինուորներով զայցած է չարագործութիւններու վայրը և քննութեան ձեռնարկած , նաեւ թէ Մուշի կառավարիչը փոխուած է : Ապա Իօանէսքուի կտակէն 500 ոսկի յատկացուց կարօտ ուսանողներէ արժանաւորներու համար , որոնց ընտրութիւնը յանձնաժողովի մը յանձնեց : — Պիթլիսի կուսակալը ամսոյս 13 թուականով կը հեռագրէ թէ Թաղականքի քահանային ու երկու ընկերներուն , նաեւ սպանեալ միւս հինգ Հայերուն սպանիչ ու ոճիրներու զրդիչ ու կազմակերպիչ Հաճի Էօմէր որ կը փնտռուէր այսօր ձերբակալուեցաւ : Միւս սպանիչներն են Պէլքի աշիրէթէն Սէյֆի Զէմօ , Ալիքան Արիֆ , Մէհմէտ Սէլիմ , Խալիլ Զառօ , Էն . որոնք եւս կը փնտռուին խստիւ : Նոր հեռագրի մը համաձայն կուսակալը 7 հոգի ալ ձերբակալած է : Սոյն գաղանային ոճրագործութեան սրտամորմոք նկարագրութիւնն հասաւ Պատրիարքարան : — Մուշէ կը հեռագրուի Պատրիարքարան թէ Պոթիան գիւղի մէջ քանի մը հոգի վիրաւորող ու սպաննող գաղթականները ղեռ ձերբակալուած չեն և անոնց տեղ անմեղ Հայեր բռնուած են : Դարձեալ թէ Մուսա պէյ և իր Գասըմ եղբայրը քանի մը հետեւորդներով սարսափի մատնած են Պուլագի Ժողովուրդը : Վանէ ալ կը հեռագրուի թէ Շատախի ոճրագործութիւններուն պատճառով բոլորովին խանգարուած է անդորրութիւնը և 30 գիւղերու ներկայացուցիչներ Վան դիմած են բողոքի և դարմանի համար : — Տէրսիմի կառավարիչը ներքին գործերու նախարարութեան հրահանգին համաձայն հաղորդած է Զարսանձագիւղներուն թէ ոչ ոք բռնի պիտի հանուի իր հոգերէն , և այդպիսի նպատակ ունեցողներ դատարան դիմելու են : Սակայն բերանացի եւս ըսած է թէ պարտէզ , այգի , Էն . աղաներուն կը պատկանին : Ժողովուրդը ուղած է նախարարական հրամանագրին մէկ պատճէնն ունենալ , բայց չէ տրուած : Այս պարագաները և ժողովրդին ի նպաստ տրուած ուրիշ որո-

շումներ նախարարի փոխանորդին ներկայացուեցան արդար տնօրինութիւն մը փութացնելու նպատակով : Եւ փոխանորդը յանձնարարեց նախարարին վերադարձին սպասել , — Փանկալթիի գերեզմանատան յանձնաժողովի տեղեկագրին եղբակացութիւններուն համեմատ ձեռնհաս իշխանութեան բողոք ուղղուեցաւ Կաթոլիկ ազգայինները նոյն գերեզմանատան մասամբ տէր ճանչնալուն դէմ և յայտարարուեցաւ թէ ազգին սեփականութեան իրաւունքը անվիճելի է բացարձակապէս , ուստի անոնք , եթէ իրաւունք ունին , պարտին դատարան դիմել : — Ուսումն . Խորհուրդը չըջաբերականով մը ջնջեց Միսաք Սուրեանի ուսուցչական վկայականը անբարոյականութեան պոգալի արարքներու պատճառով , որոնք դժբախտաբար հաստատուած են : — Այսթէֆանօի մէջ Առաքել պէյ Տատեանի մահուան առիթով Յոյները բացառիկ պատիւներ ըրին վարժարանը փակելով , աշակերտներով յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելով և դամբանական կարգալով : — Ազգ. երեսփոխան և Գումգափուի Մայր Վարժարանի տեսուչ Հայկ Էֆ. Խօճասարեան բոլորովին ապաքինեցաւ իր հիւանդութենէն : — Նորաստուճեան Գաբրիէլ Էֆ. կիրակի Եւրոպա ուղեւորեցաւ : — Միլլիէի այս տարուան վեց չըջանաւարաններն են Սաւուլեան Հ. , Գանթարեան Լ. , Գալաֆեան Կ. , Կէօզիւպէօյի քեան Ա. , Մուսեանց Ն. և Սաթթեան Պ. : — Սանասարեան սաներէն Պ. Սարգիս Խաչատուրեան , որ ինամակալութեան որոշմամբ Հոռմի գեղարուեստից համալսարանը ղրկուած էր , նկարչութեան ընթացքը աւարտելով մայրաքաղաքս եկաւ և ի մօտոյ Կարին կ'ուղեւորի : — Այս տարի Ղուկասեան մրցանակաբաշխութիւն կատարուած չէ , և որոշուած է մրցանակի գումարը նախնեաց ընտիր գործերու տպագրութեան յատկացնել : — Աղեքսանդրիոյ Ահամդրա թատրոնին մէջ Կոմիտաս Վրդ. սքանչելի համերգ մը տուած է , որու ներկայ եղած են Խտիվին տեղակալը , Վարչապետը , Հանրօգուտ գործերու նախարարը և բարձր պաշտօնատարներ : — Մայիս 21ին Զուլիգերիոյ Պալ քաղաքին մէջ Տիկին և Օր. Գայանանի նախաձեռնութեամբ նուագահանդէս մը տրուած է և 1,500 ֆրանք հասոյթ գոյացած է ի նպաստ կարօտ Հայերու և որբերու : — Տիգրան խան Քէլէկեան 1,000 ֆրանք զրկեց Հաճնի որբերուն համար : — Կովկասահայ Ս. Խ. և Ա. Գէորգեան եղբայրները 27,000 ռուպլ նուիրած են իրենց ծննդավայրին , Քաղաքիկ գիւղի , մէջ վարժարանի մը շինութեան ու մատակարարութեան համար :

اوه داپر هفته لى غزته — درسعادته بايل هاوسده — مدير مسئول — صمويل ق. هاروتيونيان

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բաժնեգրին	40 ԴԺ.
Ամերիկայի համ.	2 ՏՈԼ.
Անգլիայի	8 շիլլինգ
Աւստրիայի	10 Ֆլ.
Ձեռքի համար	40 փար-
Մանուցման գինը չփափար	

Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Խմբագիր Հ. Ս. Պարսեմ

Պայպը Հասու,
Կ. Պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY

EDITOR H. S. BARNUM

American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS	
An. Subscrip.	Ps. 40
U. S. A.	\$ 2
England	Shills. 8
Other countries	Fr. 10
Single Copy 40 Paras	
Advertising rates on application	

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԵՄԱՐԱՆ, ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Մարզուանի Աստուածաբանական ձեմարանը, եթէ Տէրը կամի, յառաջիկայ Սեպտ. 13ին նոր կարգ մը պիտի ընդունի, ձեմարան մտնել փափաքողներ միսիոնարութեան կողմէ ընդունուած ուսմանց դասընթացքին համեմատ Գոլէճի Սոֆոմոր տարին կամ անոր հաւասար ուսում առած ըլլալու են, միեւնոյն ատեն Անգղիերէնի պահանջուած գործնական ծանօթութիւնն ալ ունենալով, ձեմարանին առաջին տարուան դասերը մեծ մասամբ Անաթոլիա Գոլէճի ձիւնեւը և Սինեւը կարգերուն հետ կը տրուին և այս կերպով գոլէճի չըջանաւարտ չեղող ուսանողներ ձեմարանին ըսեն դասընթացքին համար կը պատրաստուին։ Աստուածաբանական դասընթացքը չորս տարի է ու զայն լմնցնողներուն Պաշկաւոր Արուեստից (B. A.) աստիճանը կը տրուի։ Գոլէճի չըջանաւարտներ դասընթացքին երկրորդ տարին կրնան մտնել։

Իւրաքանչիւր ուսանող ուսեթի, սենեակի, ջերմութեան, լոյսի, բաղնիքի և լուացքի համար պարտի տարեկան 11 Օսմ. ոսկի վճարել։ Պէտք ունեցողներուն ի փոխարէն գործ ալ, ինչպէս՝ մասնաւոր ձեռական աշխատութիւններ, գոլէճի մէջ հսկողութիւն եւայլն կը տրուին. և այն ուսանողները, որոնք մասնաւոր քննութիւններ կ'անցնեն բարձր նիւթերով, մասնաւոր դրամական նուէրներ (Scholarship) ալ կ'ընդունին։

Թղթակցութիւններ կրնան զրկուիլ հետեւեալ ուսուցիչներէ որեւէ մէկուն հասցէին։

Rev. C. C. Tracy D. D.,

Rev. J. P. Xenides A. M.

Rev. J. A. Elmer A. M.

Rev. G. E. White D. D. (Chairman of Faculty)

2—3

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ԳՆՅԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆԻ ՊԵՏԵ ՈՒՆԻԲ?

ՄԻԱԿ ՀՍՏԱԿԵԼԻՆԷ
ԱՆԿԼՕ-ԳԱՅ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
1136 ԷՋ 800 ՊԱՏԿԵՐ
Համակազմը 70 Կիսալաշի 75 Դահեկան
ԳՍՍԵ ՓԱՓԱՋԵԱՆ ՊԱՅՊԼ ԳՈՒՍ

9—26

ԱԶԴ

Յունիս 30ին (Ն. Տ.) Բիւթ. Միութեան տարեկան ժողովը պիտի գումարուի Պարտիզակ. օրով կը հրաւիրուին Միութեանս պատկանեալ բոլոր եկեղեցիները և անոնց ճիւղերը խրկել իրենց հովիւները և նուիրակները։ (Բարտուղար) Գ. Դ. Տ.

ՄԵԶԻ ՂԻԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ Եւ իր պատմութիւնը, վարդապետութիւնը, վարչութիւնը, բարեկարգութիւնը, Արարողութիւնը, գրականութիւնը ու ներկայ կացութիւնը։ Նախապէս Գաղղիերէն հրատարակեց և այժմ Հայերէնի վերածեց՝ Մաղաքիա Արքեպ. Օրմանեան, Նախկին Պատրիարք։ Հրատվ. և Հ. Տէր-Ներսէսեան, 1911 Կ. Պոլիս։ Մեծադիր էջ՝ 272, Գին 15 դհ., Գաւառներ՝ 18, Արտասահման՝ 4 Քր. 1½ ուսպիւր։ Դիմել՝ Տէր-Ներսէսեան Տպարան, Պահճէ գափու, Կ. Պոլիս։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Ե. ՊՈՅԱՋԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՒՄ